

as
73

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 10
SRPEN
KČS 4

8

VI. DFN

Letos byl uskutečněn již XVI. ročník populárního Divadelního festivalu v Napajedlích – při zvláště slavnostních příležitostech, jimiž jsou oslavy 650 let vzniku a 75 let povýšení Napajedel na město. Festivalová porota udělila tyto ceny:

První místo a putovní pohár MěstNV souboru ZK PAL-Magneton Kroměříž za inscenaci hry Františka Hrubina Křišťálová noc. Porota ocenila vysokou a vyrovnanou úroveň hereckých výkonů souboru, který v cílevědomé kolektivní práci dokázal realizovat náročný inscenační záměr, a současně kladně hodnotila i velkou společenskou působivost předvedeného představení. Od druhého do šestého místa byly oceněny tyto soubory: Bezručovo divadlo pracujících (W. Hasenclever, Lepší pán) – Stálá amatérská scéna KP Rožnov p. R. (M. Gorkij, Falešná mince) – Svatoboj Brno (F. Kožík, Přátelství), – Divadlo Hanácké obce Prostějov (O. Wendler, Moje žena Afrodita) – Čapek Uherské Hradiště (V. Čtvrtek, Jak měl Rumcajs Cipíska).

Cenu za nejlepší ženský herecký výkon získala Věra Hloužková (pí Campassová z Lepšího pána), za nejlepší mužský herecký výkon Leo Matějka (Jakovlev z Falešné mince), za nejlepší amatérskou režii Vlasta Kubičková (Moje žena Afrodita) a za nejlepší amatérskou výpravu Mir. Dlabal (Přátelství). Ve shodě s porotou byla i cena festivalového diváka udělena kroměřížskému souboru za inscenaci Křišťálové noci.

Nahoře Olga a Josef (E. Pichová a L. Mazák),
dole manželé Strunovi (L. Cápková a L. Tvarůžek)

Jenda (G. Hrabal) a Tonička (A. Obstová).
Snímky z Kroměřížské inscenace Křišťálové noci.

Z Jaroměřské inscenace Olbrachtova Bratra Zaka

KRNOVSKÁ KONFRONTACE

Již posedmnácté se objevila na amatérském divadelním nebí zkratka DMK. Posedmnácté se představily v Krnově vybrané divadelní soubory. Posedmnácté se plnil velký divadelní sál městského divadla vděčným obecenstvem. Posedmnácté jsme si znovu ověřili pohotovou organizační schopnost velkého počtu dobrovolných i profesionálních pracovníků. Posedmnácté jsme se obdivovali nikde nevidané patronátní péči o jednotlivé hostující soubory a stejně tak velkému zájmu veřejných představitelů města i politiků a společenských organizací. Podrobné hodnocení jednotlivých představení prováděla vždy druhý den hodnotící porota, přesto se chci několika poznámkami vrátit k divadelním představením letošního Krnovského divadelního máje.

OKOUZLENÍ DIVADLEM

Divadlo pro 111 PKO České Budějovice si vybralo pro své krnovské vystoupení hru sovětského autora N. Vinnikova „Když rozkveté akát“. Režisér souborů A. Bašta rozpoznal velmi dobře beznadějnost úsilí vydolovat z tohoto textu nějaký výraznější ideový význam a využil ho tedy jako předlohy pro moderní studentský muzikál. Celé představení komponoval a stylizoval do parodické nadsázky se smyslem pro účinný gag, komické situace, klauniádu, která se vysmívá divadelním manýrám i různým konvencím, ponechává dostatek prostoru pro hereckou improvizaci a komediantství a kde se od studentské recese dospívá až k pokusu o groteskní vidění situace. Je pochopitelné, že do takto pojatého a uplatňovaného stylu se vloudily různé výrazové nečistoty, stylová nejednota, různorodé herecké výkony, technické potíže při parodování operety, kde písničkám

chybí jiskra i technická dokonalost potřebná k parodování apod. Ale nic z toho příliš neubírá na dobrém dojmu z tohoto mladého divadla plného hravosti, fantazie, bystré inteligence a smyslu pro divadelnost. A v tomto rámci inscenace se snadno přenášíme společně s herci z jednoho obrazu do druhého, z jednoho prostředí do jiného, do rozličných časových rovin a poloh, vždy plně vtažení do děje a do kolotoče nápadů. Jméno režiséra A. Bašty se v amatérském divadle stává synonymem smyslu pro okouzlenou divadelnost, pro komediální styl a zejména pro pedagogickou práci s mladými divadelníky.

DIVADLO JAKO POLITICKÁ TRIBUNA

Jako jediný zahraniční soubor vystoupil na letošním Krnovském divadelním máji ukrajinský soubor *Paláce kultury z Nové Kachovky*. Sověští hosté si zvolili hru A. Makajenoka „Tribunál“, o níž bylo již v časopisu referováno. Sovětská inscenace získala cenu diváka a jak pro obecnost, tak i pro divadelní pracovníky byla podnětem k úvahám a zamyšlení nad touto formou výchovy diváka, která jasně a výrazně připomíná nebezpečí válek a fašismu zejména mladým lidem. Režisér představení vede postavy po linii realistického herectví, dává jim prostě a výrazně obrysy. Při prudkých dramatických střetnutích se postavy místy dostávají do psychologického překreslování a projevují se nadměrným množstvím hereckých detailů. Většina obrazů má však pravdivou sdělnost, vroucnost citu a u hlavní postavy otce plnokrevný divadelní tvar. Vedle citlivého a vroucího tónu vyzrálého herectví představitelky Věry Smašinové a zanícené vroucnosti její snachy bylo i na všech ostatních postavách cítit mladistvou tvořivou chuť a nadše-

Když rozkveté akát. Soubor PKO z Českých Budějovic

ní, které sjednocovalo celý soubor, herecky ne zcela vyrovnaný. A i když svými zkušenostmi neodkryli zcela a beze zbytku bohatý obsah všech postav, donesli přesto autorovo poselství a jeho varování do přeplněného hlediště krnovského divadla.

I UPRAVOVATEL SE SPÁLÍ

Profesionální upravovatelé a vylepšovatelé naší i světové klasiky se pochopitelně nezastavili ani před dílem A. N. Ostrovského a jeho hrou „I chytrák se spálí“. Režisér i herci uvítají s povděkem úpravu, která zkrátí text, zredukuje dlouhou expozici samomluvy, dá hře moderní rytmus a vymýtí vše, co retarduje děj. Přijmeme ji za předpokladu, že úprava neochudí hlavní myšlenku autora, jeho revolučnost, že neotupí ostří jeho kritiky namířené proti nelidské, tupé a nemorální společnosti starého Ruska. Úprava, kterou si pro svůj zájezd do Krnova vyvolil divadelní soubor z *Liptovského Hrádku*, mění velmi výrazně model této hry.

Krátí text rozsáhlými škrty, ale také situuje děj v jiných časových souvislostech a pozměňuje jej přemístěním jednotlivých situací do jiných obrazů. Hra tím získala na spádu, ale úprava současně inscenátory nutila stylizovat postavy, používat komediální nadsázky a zjednodušovat jednotlivé charaktery. Postavy nemají dostatek prostoru, dějový proud se neustále zužuje, ztrácí se dramatičnost a mnohotvárnost lidských osudů. Snaha vytvářet z postav neměnné typy, jejichž charakter se neodkrývá postupně, ale naráz a je daný, ochudila v inscenaci nebezpečnost všech těch Glumovů, Mamajevů a ostatních, proti kterým Ostrovskij psal své hry. Tyto kruté typy kořistníků byly rozmělněny do neurčitosti.

JAK DĚTI ZACHRÁNILY V KRNOVĚ DIVADLO

Problémem dětského divadla zůstává stále nedostatek vedoucích, kteří by dovedli s dětmi pracovat a podchycovat jejich první zájem o divadlo. V *Krnově* takovou vedoucí našli v osobě soudružky Bartoškové, která připravila s dětmi z *Domu pionýrů a mládeže* roztomilou pohádku Jaromíra Sypala „Jak děti zachránily svět“. Text je spíše libretem, při kterém se může bezprostřednost dětského projevu s velkou živostí a přirozeností projevit. A také tam, kde režisérka ponechala dětem určitou volnost a spontánnost (jako ve scéně cirkusu, dětské kapely), znělo z jeviště radostné a kouzelné dětské nadšení, které se přenášelo do hlediště a upozornilo na některé výjimečné talenty dětského souboru.

Zahanbit dětmi se nenechal ani divadelní soubor *Měst. OB v Krnově* a rozšířil pořad letošního DMK hrou Jürgena Frickeho „Druhá tvář“. Mísí se v ní prvky detektivky a politické hry o některých významných lidech v NSR, kteří mají svědomí zatíženo válečnými zločiny a pod maskou čestných a společensky bezúhonných občanů odstraňují novými vraždami svědky svých starých zločinů. Zpracovat toto velké společenské téma do jevištní podoby se autorovi podařilo stejně málo, jako inscenátorům přetavit text do nitra, čtění a jednání jednotlivých postav. Jako každý žánr, má právě detektivka své přesné a logické zákony, které se projevují v napínavosti děje, v precízním vypracování jednotlivých situací, v přenášení podezření z jedné osoby na druhou, hbitém a ostrě vystřelovaném dialogu a hlavně v logickém postupu, který nakonec vraha odhalí a dopadne. Režisér i herci spoléhali příliš na text, který je zradil, poněvadž nemá životnost, zápletky a zpracované charaktery, spádné a vzrušivé dialogy a tak pod. V představení se ojediněle zajiskřilo charakterizační schopností některých herců, ale to je málo, zvláště když chybí i jistota v ovládnutí textu, herecké jednání a divadelní aranžmá. Věřím, že tato inscenace je jenom zastávkou na cestě, kterou divadlo OB musí vykočtit, aby bylo rovnocenným partnerem ostatním souborům Krnovského divadelního máje.

J. K. TYL STÁLE ŽIVÝ

Představení „Kutnohorských havířů“ poskytlo znovu důkaz, jak Tylovo dílo mluví k dnešnímu divákovi nejenom historickým námětem o boji dělnické třídy, ale i vnitřní podstatou, která rozvíjí osobní motivy na strunách citu a vytváří plnokrevné divadlo. Autorův text vniká do publika jako ideový a sociální apel a přes city diváka angažuje pro boj, odvahu a statečnost hornického kolektivu. Představení divadelního souboru *VŽKG Ostrava-Vítkovice* bylo výsledkem citlivého zaposlouchání do Tylova textu a také výsledkem nesmírné péle a obětavosti režiséra i herců. Hned první obraz naznačuje, že hrdinou hry je kolektiv havířů, jehož boj za spravedlivé požadavky je jádrem inscenace. Z černé tmy otevřeného jeviště blikají světylka kahanů, je slyšet zpěv těch, kteří se chystají na velké setkání se svými pány za spravedlivý lidský život. Tento úvodní motiv poznamenává pak celou hru, kterou prostupují písně havířů, dodávají jí atmosféru, odhodlání i revoluční patos. Spolupráce s pěveckým souborem „Marx“ se tedy vyplatila — ovšem, je to sbor po výtce jen pěvecký, s dokonalou tech-

nickou úrovní, ale bez potřebného divadelního začlenění do ústředního nervu hry. Chybí individuální rozlišení, vlastní osobitý projev a hlavně pak bohatší a rozmanitější aranžmá, vycházející ze smyslu hry. Na úkor kompaktního celku, na úkor společné revolty jsou potlačeny osobní motivy, přes které dochází ve hře k úzkosti, kolísání, naději i konečnému rozhodnutí kolektivu bojovat za svá práva.

Divadelní soubor VŽKG má ve svém středu dostatek vhodných typů, které odpovídají bohatým Tylovým postavám. Režisér představení nevyužil všech těchto typových předností herců a nevtiskl za jejich pomoci celé inscenaci výraznější jednotu divadelních prostředků. Výsledkem pak bylo, že vedle mladého, umírněného a ukázněného herectví se objevuje i vnějšíkové zpodobování postav a zastaralý patos. V této nejednotě hereckých prostředků se prosazují některé výkony úsilím dobrat se vlastních vnitřních pocitů, vnitřního smyslu hry, jak tomu bylo u představitelů Víta, Šimona, Hynka, Doroty i Opaty. Jejich výkony ukazují cestu, kudy by se mohla ubírat režijní i herecká práce při pokusu o nový výklad Tylovy klasické hry.

IVAN OLBRACHT ZNOVU NA JEVIŠTI

Po dramatizaci „Anny proletářky“ objevuje se po dvaceti letech na našich jevištích dramatizace krásné a poetické Olbrachtovy povídky „Bratr Žak“. I když dramatizátor K. Pokorný volil z povídky jen některé charakteristické a klíčové motivy, podařilo se mu z této literární předlohy vytvořit určitý jevištní tvar pomocí krátkých filmových stří-

hů, scénické zkratky, kde se střídají obrazy reálné s retrospektivní vizí. Pochopitelně tato forma nepomáhá vytvářet ucelený tvar inscenace a hlubší motivy pro jednání jejích hrdinů. Spíše je řadou obrazů ze života cirkusových hrdinů, jejich touhy po volnosti a svobodě. Obrazy jsou nestejné hodnoty. Některé mají půvab kouzelných cirkusových motivů Františka Tichého, jiné jsou jen spojovacím mostem pro konkrétní jednání jevištních postav. Dramatizaci chybí ono Olbrachtovo uchvacující líčení citových vztahů jednotlivých postav a jejich lidské proměny.

Divadelní soubor *Vrchlický z Jaroměře*, který touto hrou ukončil letošní DMK, odvážil se činu odvážného i průbojného. Opíral se o dobře sehraný kolektiv, který vyvažuje mnohé nedostatky scénického řešení. To je zde velmi nedůsledné, střídá se v něm reál nesourodě s poetickou zkratkou. Tento nedostatek se ještě zvětšoval špatným zvládnutím technické stránky představení, jako je světlo, zvuk, hudební záznam apod. Je to představení vysloveně herecké, v němž dominuje představitel Fricka, který s velikou vnitřní kázní a zaujetím vytváří bohatý lidský osud Olbrachtova hrdiny. Dobrymi partnery mu jsou oba sourozenci, Olga i Žak. Dovedou sledovat vývoj svých postav a vytvořit věrohodné lidské typy. V jaroměřském představení nebylo malých rolí. Ať to byla epizodní postavička hostinského, cikánky, vyšetřujícího soudce nebo obsačnější role otce cirkusové rodiny, všude bylo znát poctivé úsilí, s nímž zkušení ochotníci pravdivě zobrazovali tento osobitý svět, „ve kterém plameny nehasnou a který bude žít věčně“.

JOSEF VAVŘICKA

FRANTIŠEK ČERNÝ

dokumentace ochotnického divadelnictví

Není to poprvé, co se čeští ochotníci zamýšlejí nad dokumentací své práce. Prohlédneme-li jen zběžně stránky našeho divadelního tisku od konce minulého století, najdeme v mnoha ročnících výzvu adresovanou do řad amatérů, aby dokumentaci své tvorby věnovali pozornost, a především tu nalézáme stati, které byly míněny jako konkrétní výzva a návod k takové činnosti. Od konce století množí se i zprávy o různých divadelních výstavách, k nimž někdy byly dokonce vydávány orientační katalogy. V druhé polovině minulého století objevily se už i první publikace, pokoušející se hodnotit práci českých ochotníků.

Tyto sběratelské snahy v naprosté většině se rodily z vědomí, že poznáním minulosti lze si usnadnit cestu k práci dnešní a zítřejší, neboť víme-li, odkud jdeme, můžeme snáze dojít tam, kam bychom chtěli dospět. Poznání minulosti umožňuje tvořivě v díle pokračovat, i tvořivě vykonané překonávat. Sama tedy vlastní tvůrčí práce, aniž si to mnohdy uvědomujeme, vyžaduje znát to, co bylo.

Zájem o činnost ochotníků roste však i ze skutečnosti, že ochotnické

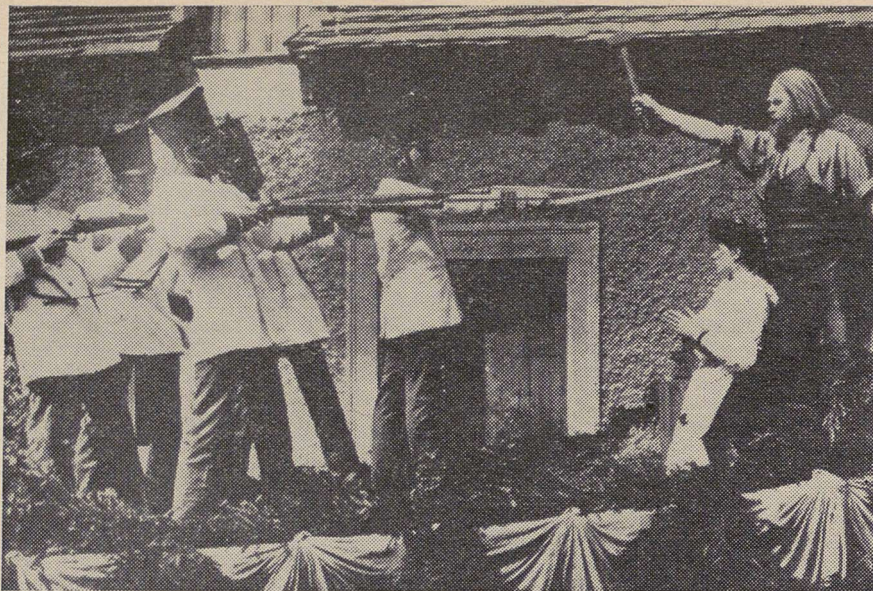
divadelnictví v českých zemích mělo a má mimořádný význam v společenském životě především středních a malých měst, takže si život obyvatel těchto sídlišť v posledních dvou stoletích bez činnosti amatérských divadelníků nemůžeme představit. Dnešní ochotnické soubory jsou ve většině českých měst pokračovateli vůbec nejstarších místních souvisle působících dobrovolných občanských sdružení, která se začala formovat v některých případech už na konci 18. století. Mohli bychom tedy s určitou terminologickou nepřesností říci, že ochotnické spolky jsou ve většině měst nejstaršími českými spolky. Proto každý, kdo chce poznat život české společnosti v těchto obcích, musí se nutně zajímat o činnost divadelních amatérů, která složitě zasahovala do života jejich obyvatel. Je to do jisté míry specifikum českého vývoje, na které bylo už mnohokrát upozorněno.

Má-li se poznání ochotnického hnutí zdokonalovat, je ovšem třeba dělat vše, aby se uchovávala *nezbytná materiálová základna*. Materiálu pro poznání divadla je a bude v zásadě vždy málo, protože po divadelním jevu, který zaniká ve chvíli svého zro-

du, dochovávají se pouze — ve větším nebo menším počtu — informace. Pokud pak jde o ochotnické divadlo, je situace ještě svízelnější, protože po ochotnických představeních se z mnoha příčin uchovává daleko méně stop než o představeních profesionálních. Za této situace má pro nás a naše potomky téměř každá informace hodnotu. Za této situace musíme proto znovu a znovu připomínat význam této dokumentace.

Materiál o činnosti ochotníků najdeme ve větším nebo menším množství v *městských, okresních nebo krajských archívech*. Namnoze je uložen i v *muzeech*, která dodnes obsahují i mnohé archiválie. Bylo by si jen přát, aby tyto instituce v budoucnu zesílily zájem o divadelní materiál. Uvítáme jistě všichni, když naše státní archívy budou o dokumentaci ochotnické tvorby soudobé i minulé pečovat. V posledních dobách ozval se dokonce právě z řad profesionálních archivních pracovníků hlas, připomínající, jak je důležité, aby archívy věnovaly větší pozornost divadlu — a to divadlu profesionálnímu i amatérskému.

Bez ohledu na tuto situaci v archívech a muzeích je však třeba, aby

„Lešetínský kovář“ — inscenace spolku Barák v Klatovech (asi r. 1912)

sami ochotníci věnovali dokumentaci divadla pozornost, protože od pracovníků státních archivů nikdy nelze čekat, že by při svých mnohostranných závažných úkolech mohli divadelní problematice věnovat pozornost takovou, jak by bylo žádoucí. Bylo by proto užitečné, aby každý soubor měl archiv svůj, archiv pečlivě rozšiřovaný o materiál soudobé činnosti a laskyplně doplňovaný doklady o práci předchůdců. V současné době existuje již řada souborů, které archiv mají. V některých souborech jsou v tuto chvíli alespoň jakási torza, předpoklady k budoucímu archivu. V některých případech jsou to už dnes sbírky skutečně vynikající. Tak např. jaroměřský divadelní soubor Vrchlický má dokonce mimořádně cenný archiv, v posledních desetiletích velmi pečlivě spravovaný M. Stárovou.

Úkolem archivu ochotnického souboru by mělo být soustřeďování materiálů o divadelním životě v obci v plné šíři. Uvážíme-li, že dnes ve většině našich měst pracuje jediný ochotnický soubor, je třeba, aby se tento soubor cítil pokračovatelem místního divadelního života jako celku. V archívech by se tedy měl soustřeďovat nejen materiál o současné činnosti souboru, ale i doklady o činnosti všech někdejších měšťanských a dělnických souborů. Zejména pokud jde o materiál o práci dělnických souborů, kterých bývalo v některých městech někdy i několik, je zatím téměř všude rozptýlen. Pozornost by měla být věnována divadlu pro dospělé i pro mládež, divadlu činohernímu, hudebnímu i loutkovému, všem žánrům divadelního umění. I doklady o nárazové, příležitostné divadelní činnosti např. škol, tělovýchovných a mládežnických organizací, studentských souborů atp. by měly být

uchovávány. Archiv by však měl soustřeďovat i materiál o činnosti profesionálů v místě působení spolku, např. cedule kočovných společností, loutkářů, fotografie atd., neboť profesionálové spolu s ochotníky tvoří divadelní život obce. Za uschování stojí i doklady o polodivadelních projevech, např. maskárních průvodech, alegorických vozech atd.

Protože v řadě našich měst až dodávna bylo divadlo hráno i v jiných jazycích, výjimečně hraje se v některých oblastech dodnes, je třeba chránit materiál i o této divadelní činnosti. Jinojazyčné divadlo je historickou skutečností, kterou nelze pomíjet. Vykonavalo mnohdy po dlouhou dobu velký vliv na kulturní a společenský život jednotlivých sídlišť, někdy i značně ovlivňovalo divadlo v české řeči, nejednou cizojazyčné soubory byly nositelem uměleckého a společenského pokroku. V meziválečném období pracovala např. na našem území řada antifašistických německých dělnických souborů, jejichž činnost jistě vždycky bude patřit k aktivitám ochotnického divadla na našem území.

Neměli bychom také dopustit, aby se ničily dokumenty k divadlu českých krajanů v zahraničí, které se někdy návraty vystěhovalců dostávají do našich zemí, ani celkem sporadicky se vyskytující doklady k divadlu našich zahraničních vojsk, divadelním produkcím v koncentračních táborech, ve vojenských útvech někdejší rakousko-uherské monarchie atd. Také o cizí divadlo hrané např. v zajateckých táborech na našem území za první světové války bychom měli mít zájem.

Archiv ochotnického souboru je tedy třeba koncentrovat na vlastní současnou divadelní aktivitu v místě působení a na divadelní život v obci v minu-

losti v plné šíři jeho projevů. Je to přirozený důsledek skutečnosti, že jste v současné době ve většině českých měst dědici a pokračovateli místních divadelních tradic.

Speciální otázkou je archivování divadelní činnosti ve velkých divadelních metropolích, jako je Praha, Brno, Plzeň, v nichž divadelní život minulosti a současnosti byl a je velice bohatý. Tady přirozeně zaměření ochotnických archivů na plnou šíři divadelní aktivity není možné. Zde je užitečné soustřeďovat dokumentaci pouze k vlastní současné činnosti souborů a eventuálně i k jejich vlastní minulosti. Pokud by snad členové těchto amatérských skupin přišly i na jiný materiál, bude dobře, když jej uloží do státních archivů, pracujících v těchto městech, které už tradičně divadelní archiválie soustřeďují. V Praze je možné uložit materiál i v divadelním oddělení Národního musea a v Brně v divadelním oddělení Moravského musea.

V našem výkladu soustředíme se však i nadále vědomě k archivům souborů středně velkých a malých měst a k souborům pracujícím na vesnici, protože právě v těchto komunitách vždy byla, dodnes je a vždy bude vlastní masová základna ochotnického hnutí.

Výstavbu ochotnického archivu nelze začít lépe než *soustředěnou pozorností k soudobé ochotnické činnosti* v místě, protože informace o současném dění jsou nejnásledně dostupné. Pro dokumentaci činnosti je sí třeba rezervovat určitý čas, což je jistě možné, když tu je vědomí významu této činnosti. Je více než pravděpodobné, že se v každém souboru najde jeden nebo i více pracovníků, kteří by se této práce rádi ujali. Rozhodujícími okamžiky pro dokumentaci soudobé tvorby jsou chvíle v době premiéry a první dny po ní. Zmeškáme-li tuto dobu k získání informací, je velmi pravděpodobné, že je již nezískáme nikdy. V tuto dobu je třeba pořídit fotografickou dokumentaci, zajistit ohlasový, kritický materiál, přípravný materiál, jako je event. režijní kniha, scénické a kostýmní návrhy atp., uložit plakát, uchovat korespondenci s inscenací spjatou atd. Pokud jde o plakát, je nezbytné před jeho uložením vyznačit na něm všechny změny, k nimž event. po jeho vytištění z nějakých důvodů došlo, např. změnu data provozování, místa, obsazení rolí (např. zázkon pro nemoc) atd. Velkou péči je třeba věnovat zvláště fotografické dokumentaci — dnes už není problémem ani barevná fotografie — aby vznikly doklady skutečně výmluvné. Bylo by žádoucí, aby v budoucnu přibývalo záběrů pořizovaných přímo při hře na scéně kvalitními fotografy a aby se zvýšil zájem k celku inscenace a snížil zájem o portrétové fotografie jednotlivců.

Ve zcela výjimečných případech je

dnes už možné dokonce pořídit i filmovou nahrávku některých míst nebo i magnetofonový záznam. Moderní technikou je v našich zemích dnes už vyzbrojen kdekdo, avšak k dokumentaci ochotnického divadla bývá využívána zatím pouze výjimečně.

Dokumentaci soudobé činnosti je zároveň třeba doplňovat *dokumentací divadelní aktivity předchůdců*. V řadě souborů, jak už jsem řekl, zárodky archívů existují. Tuto materiálovou základnu je však možno poměrně snadno dále rozšiřovat o řadu cenných do-

kumentů. Mnoho materiálů je totiž do dnes v soukromých rukou. Výjimečně možno v soukromí dokonce objevit i poměrně rozsáhlé sbírky materiálu k dějinám místního divadla, vytvářené s velkým zaujetím třeba i po desetiletí.

(Pokračování)

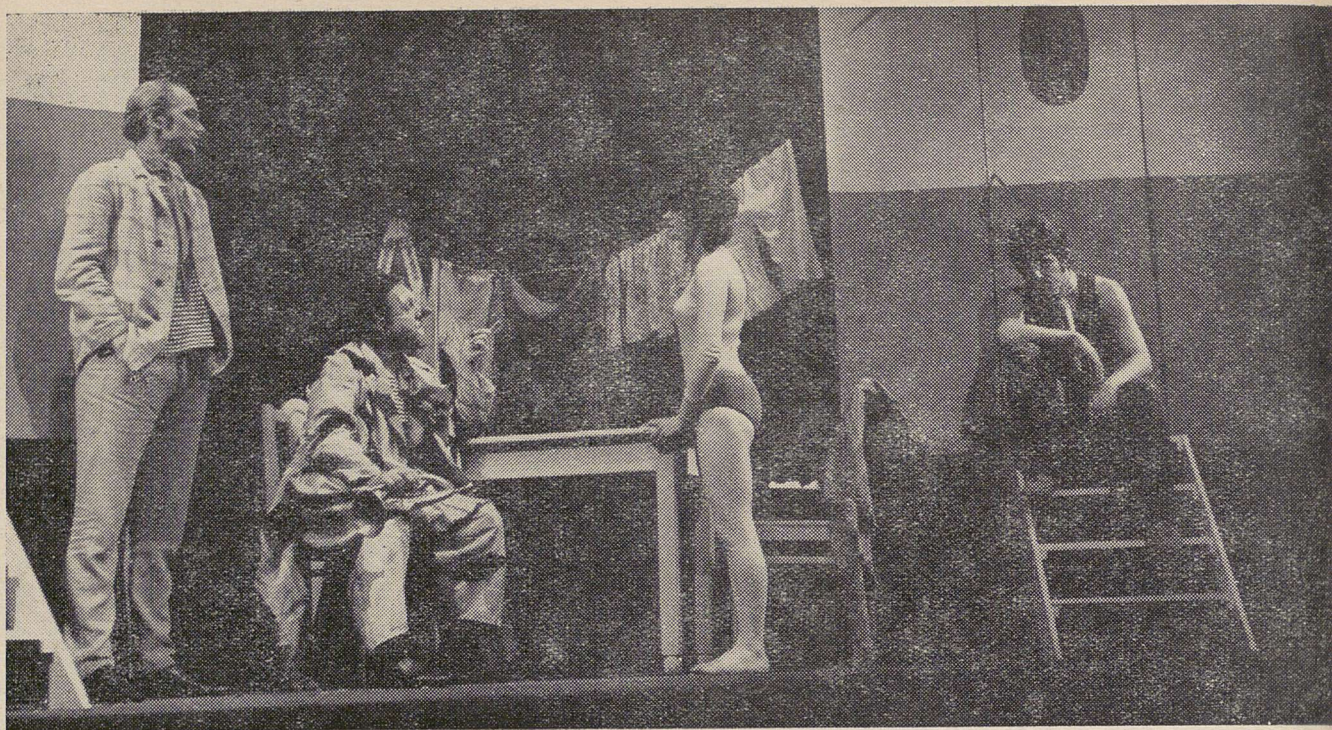
NA HANÉ HRAJÍ HRUBÍNA

V Kroměříži již řadu let aktivně pracuje divadelní soubor ZK ROH, n. p. PAL-MAGNETON, známý úspěšnou účastí na rozličných přehlídkách amatérských divadel (loni získal s inscenací Matky K. Čapka na 42. Jiřáskově Hronovu cenu za režii a ženský herecký výkon). Promyšlenou dramaturgií, pozoruhodnou úrovní jednotlivých nastudování i veřejnou mimodivadelní aktivitou plní tento kolektiv spolehlivě společenské úkoly, které na zájmovou uměleckou činnost kulturní politika socialistického státu klade. Letos nastudovali Kroměřížští v rámci oslav 25. výročí únorového vítězství opět moderní českou hru — drama Křišťálová noc národního umělce Františka Hrubína.

Básník, prozaik a překladatel František Hrubín bývá zpravidla považován za lyrika našeho soudobého dramatu — tedy za pokračovatele té linie poetického, psychologicko-introspektivního dramatu, jak ji vytvářeli např. Čechov nebo Šrámek. V druhé ze svých čtyř her obrátil se autor k současné vesnické tematice, aby na osudech obyvatel jedné chalupy a jejich prázdninových hostů názorně ukázal, jak sobectví a další „duševní pahejly“, zahnížděné v nitru lidí, deformují charakter svých nositelů a znemožňují

Olga (H. Malá) a Fricek (I. Wagenknecht)
z Jaroměřského Bratra Žaka

Snímky z Jaroměřské inscenace dramatizované Olbrachtovy novely Bratr Žak

tak zdravé vztahy i mezi lidmi pokrevně nejbližšími. Právě v odhalování a morálním odsouzení nejrůznějších dosud životaschopných přežitků v povaze lidí je aktuálnost Hrubínova textu, svědčícího o důvěrné znalosti prostředí a mentality středočeského venkova, o dramatickém talentu (jednota místa a času) i organickém vztahu díla k jiným autorovým pracem (Srpnová neděle, Zlatá reneta) a psaného průzračným básnickým jazykem.

Režisér gottwaldovského Divadla pracujících Alois Hajda, který s kroměřížským souborem už jistý čas obětavě spolupracuje a má nespornou zásluhu na jeho posledních úspěších, byl si těchto ideových i uměleckých momentů nepochybně vědom — stejně jako určitých slabín hry, spočívajících v málo životně prokreslených postavách pražských in-

telektuálů a tudíž v nevyváženosti obou konfrontovaných prostředí a problémových kruhů. Vzhledem k tomu i s ohledem na možnosti kroměřížského kolektivu rozhodl se režisér (za asistence Květoslava Vančury) k oprávněné dramatické redukci předlohy a ve výkladu některých postav k jejímu přiblížení klimatu Moravy. Pravda, Hajdův přístup může někomu připadat diskusní: i to, že se režisér vzdálil „klasickému“ analyticko-psychologickému pojetí v někdejší inscenaci pražského Národního divadla, může být chápáno jako zploštění jemného přediva nuancí a niterných konfliktů u dramatika, který právě s uměleckým vedením ND úzce spolupracoval. Klady poněkud neobvyklého žánrového zakotvení a robustnější, méně „literární“ a jednoznačnější režijní koncepce A. Hajdy (který se s dramatikem rovněž důvěrněji znal) však nad případnými výhradami zřetelně převažují: „dešifruje“ a zřetelně hru čitelnou charakteristikou postav, jejich konfliktů a jednotlivých situací, namísto nedělové mlhivosti a polotónů syžet k prospěchu věci odlehčuje a dynamizuje, objevuje v něm řadu zasutých komických prvků — a přitom zůstává práva jadrné ryzosti lidového jazyka. Třeba přiznat, že tento výklad je rovněž dobrou službou samotnému dramatikovi, jehož smysl pro divadelnost takto výrazněji vystoupil do popředí.

Kroměřížští se tedy v pojetí Hrubínova dramatu, které bývá tvrdým oříškem i pro scény profesionální, zřekli divadelní iluze. Těžko by to ostatně šlo jinak na miniaturním jevišti závodního klubu, kde výtvarníci Josef Pulec a Jiří Sušil vyřešili scénu nápaditě a a bez naturalistické popisnosti. Inspirováni zřejmě Hrubínovým obrazem domu — „bílé kukly“, ohraničili pódium světlým plátným horizontem půlkruhové zdi, dali režii možnost využít k hereckým akcím i předscény a pracovali už jen se základním nábytkem a rekvizitami; dobře řešené kostýmy neorealisticky využívaly i barevného kontrastu s bílým pozadím. Nedeskriptivní scéna jako by kladně předznamenala i základní herecký přístup: nepředstírá se zde neumělá fotografie reality, ale vypovídá se o ní pravdivě svébytnými divadelními prostředky.

Režii se prostřednictvím herců dařilo udržovat napětí, temporytmus a spád, takže divák ani ne dvouhodinového představení byl neustále něčím zaujat a rozhodně se neunul. Kontrastní vztahy jednotlivých postav, lépe a s uvol-

něnější rozehraností vycházející v druhé polovině večera, byly jen místy, leč vědomě, přexponovány (scéna fotografování, rvačka). Nastudování dobře postihlo únavnou vyprahlost letního dne a bezútěšnost prostředí, kde se postavy (každá z nich tu má svůj prostor k sebevyjádření a koneckonců i svou pravdu) míjejí za projevů všeobecného nepochopení a navzájem si vytvářejí nedychtelnou atmosféru drobných ubíjejících schválností a každodenních trapností, v níž promarní svůj život. Citlivá režisérská ruka se projevila také sladěním souhry protagonistů s ostatními členy souboru a obratným pohybem všech na malém prostoru jeviště, prací se zámkami a intonací, když se kondenzuje napětí jednotlivých situací a vztahů, snahou po kontrapunktickém dialogu, zlepšenou dikcí (jen semtam proskočí ještě moravismy) i řadou svěžích detailů v hereckých interakcích.

Herecká složka Křišťálové noci se opírá o dobré typové obsazení a zkušené ochotníky (L. Čápková a L. Tvarůžek jsou od loňska nositeli čestného odznaku J. K. Tyla), takže lze i na tuto stránku inscenace brát náročná měřítka.

Vcelku vyrovnanému kroměřížskému představení udává tón především venkovská dvojice manželů Strunových. V detailně vypracované, a přece celistvě úloze staré Strunové podává po nedávné Matce opět suverénní výkon Ludmila Čápková. Herečce se podařilo dát černě oděné selce, která „čtyřicet let dělá chlapa“, maximální životnost a přesvědčivost v bohaté škále hlasové intonace, mimiky a gest. Její neustále cupitavě šukající Strunové je plný domek: všechny diriguje a komanduje, o všem hned za tepla ví, s intrikánskou prohaností ukapává jed poštivajících špiček a dvojsmyslných narážek, ale v případech potřeby doveče okamžitě obrátit do úlisnosti, smíchu nebo do hraného hysterického záchvatu. Herečka, která jen protažením vokálu dokáže vyjádřit třebas svůj prezíravý poměr k Olze, přináší nicméně na jeviště vedle jednoznačné egoistické odpudivosti také životní tragédii sedřené ženské — nezmar, její chamtivost a vychytralost jdou však ruku v ruce se selskou zaslepeností a musí proto skončit neblaze.

Její marciální manžel Alois je v podání Ludvíka Tvarůžka dobrým partnerem i protivníkem Strunové v dlouhodobé poziciční válce o autoritu v domě; rovněž on po svém vnáší do inscenace momenty lidské účasti (touha po moři, závěr hry) i úsměvnosti. Vnitřní přesvědčivosti této role by však prospělo, kdyby její představitel ztlumil vnější charakterizační prostředky, které jeho dělníka místy zbytečně zatěžují šaržírovanou ostrostí a rozšafností. Miroslav Večerka si postavu maminčina mazánka Mirka přizpůsobil z českého frajera na hanáckého chasníka, který se při svém lehkomyslném způsobu života nechce nijak vázat a nezapře, že v něm koluje matčina krev. Exteriérově přitažlivý herec by však měl podstatně zlepšit svůj mluvný projev. V starším Jendovi vystihl Gustav Hrabal averzi poctivého, tvrdě pracujícího chlapa vůči bratrovi i „velkoměstákům“, jeho staromládeneckou osamělost i utajovaný něžný vztah k Tonínce, již Alexandra Obstová dala dívčí prostotu, protřepnou bolest i naději při rozchodu s prostředím, kde přímý člověk s rovnou páteří neobstojí. Dvojice Pražáků, Josef a Olga Strunovi, je v Kroměříži vzhledem k původní předloze omezena nejvýrazněji. Ladislav Mazák charakterizoval stárnoucího a sebevědu ztrácejícího spisovatele vyhublou tváří, příškrčeným hlasem a na pohled nesympatickým vystupováním s rysy neurastenie; i když místo jeho intelektuálních problémů zkoušela režie akcentovat spíše rodovou příslušnost k venkovským Strunům, nezabavila tuto postavu jisté tvrdosti a křečovitosti. Josefovu krásnou, mladou a moderní ženu představuje nadějná debutantka Eva Píchová. Věrohodnosti její lékařky však zatím chybí intelektuální rys, zatímco odcizující disproporce mezi ní a manželem je natolik evidentní, že až pochybujeme, zda tyto dva lidi vůbec kdy něco vnitřně spojovalo.

Nastudování Hrubínovy Křišťálové noci ukázalo, že soubor ZK PAL-MAGNETON nezůstává své dosavadní dobré pověsti nic dlužen. Spolehlivě odhadl své síly, neusnul na vavřínech a vykonal opět kus poctivé práce.

VÍT ZÁVODSKÝ

průhledy

ke konci sezóny

Ke konci uplynulé sezóny jsem viděl dvě pěkná představení, o nichž bych rád řekl alespoň pár slov. Dramaturgicky nemají nic společného a přece je něco spojuje. Nejen citlivý přístup režijní a velmi příznivý ohlas nadšeně tleskajícího publika, ale především — a patrně proto ten ohlas — kladný přístup k hodnotám života, optimismus, radost ze života, z pouhého pozemského bytí, ze spravedlnosti vzájemných lidských vztahů. Obě představení dokazují, že diváci touží po příběhu, který dobře skončí, touží po umění, které jim pomůže něco kladného v životě najít, ať už je to trochu úsměvu nebo víra v pravou lásku. Stačí jen málo a všechno co říkám může znít strašně vyumělkované, postulativně a falešně. Ale není tomu tak, představení *Motýlů* na jevišti libeňského divadla SKN i Goldoniho *Poprask na laguně* v Činoherním klubu mne spolu s obecenstvem skutečně nejvíc zaujala pro onen lidsky pozitivní přístup k hodnotám života. Neboť není nic strašnějšího, než když si tvůrce hraje na hlubokomyslného intelektuála, vzdělance, který chce především formálními prostředky omráčit hlediště. Neměl jsem nikdy a nemám rád snobské divadlo. A jsem proto rád, že se mohu zmínit na konci sezóny — a pomalu už na prahu sezóny nové — o divadle hřejivě lidském, nevychloubačném, nekřečovitém, zato plném vtípu a humoru.

• • •

Leonard Gershe je Američan, napsal jeden muzikál, který prý měl velký úspěch v New Yorku (Destry je zase v sedle — a jednu detektivní komedii (Hledá se slečna Pellová). Vzhledem k tomu, že o žádném z těchto děl víc nevíme, zaznamenejme alespoň, že hra *Motýli* spatřila světlo světa v sezóně 1969/70. Měla úspěch v Londýně i na celé řadě dalších scén. K nám ji poprvé uvedlo plzeňské divadlo, pokud jsem četl recenze, byly kladné i odmítavé. Pro pořádek ještě k libeňskému představení: překlad I. T. Havlí, režie Karel Pokorný, výprava Vl. Synek, text písně P. Vrba, hudba P. Mandel. Hrají: mladého slepého chlapce Dona Bakera Ladislav Mrkvička, jeho matku paní Bakerovou Věra Bublíková, Donovu sousedku, mladou dívku Jill Tannerovou hraje Slávka Špánková a jejího krátkodobého, nafoukaného amanta Ralpha Austila Miroslav Moravec (v alternaci Ladislav Frej).

Mladý Don Baker, postižený slepotou, má s maminkou úmluvu, že bude žít nějakou dobu sám v pronajatém bytě. Aby dokázal mámě i sobě, že je schopen sám se o sebe postarat. Maminka totiž nevěří, že by se její dítě — vlastně už samostatný mládenec — uměl v životě pohybovat bez jejích rad. Do vedlejšího pokoje, v domě, kde má Don svou pěkně zařízenou garsonku, kam teď maminka nesmí, se nastěhuje mladá, půvabná dívka Jill. Ráda jí, zbaští co jí přijde pod ruku, ráda se směje, povídá si, chtěla by být herečkou. Seznámí se s Donem. Je to pro ni šok, když zjistí, že tento sympatický mládenec je slepý, ale brzy si porozumějí a milují se. Mamince, která „náhodou“ poruší úmluvu s Donem a vstoupí do bytu, se to přirozeně nelíbí, nebude se jí zřejmě líbit žádná dívka, která jí odloudí dítě... Oba mladí lidé se málem rozejdou — proč a jak to bylo dál, už vyprávět nebudu. Prostě, všechno skončí dobře. Neříkám, že je to hra bez chyb, mnohde je až příliš vyumělkovaná, vypočítaná na účinek, ale jako celek je to dílo velice sympatické. Má krásnou myšlenku, o tom, že lidské vztahy jsou křehké, že člověk k člověku musí být pozorný, jemný, alespoň tak, jak je to ve světě těch křehkých bytůstek přírody, jimiž jsou motýli.

Režisér Karel Pokorný vytvořil v poslední době několik inscenací, v nichž dokázal svou invenci, zaujetí, soustředěnou, pozornou práci. Prokázal nejen dovednost umělec-

Lodžské divadlo uvedlo hru kubánského autora Eduardo Maneta *Jeptišky*, jejímiž hrdiny jsou tři muži, převlečení za jeptišky

kou, ale i postoj občanský. Inscenoval např. Traplovu hru *Tobě hrana zvonit nebude* natolik zajímavě, že prakticky prokrvil text současné hry, postavil se za ni a prosadil ji plně do hlediště. Také v *Motýlech* byla jeho práce úspěšná. Přistoupil k textu, řekl bych po špičkách, tam kde jindy vadí jeho robustnost, tady zůstal v pozadí, tichý, pozorný, všechno říká přes herce. Ladislav Mrkvička hraje výborně sympatického Dona, půvabná a přitom nádherně naivní Jill je v podání Slávky Špánkové výborně zahraná role, s mladými se stejně dobře vyrovnává Věra Bublíková.

Premiérové obecenstvo dlouho děkovalo potleskem, obecenstvo na reprízách je stejně vzrušené a stejně pozorné. Zvláště mladí lidé si s oběma postavami *Motýlů* výborně rozumějí. Nové vedení libeňského divadla mělo dobrou sezónu. Psal o tom Vl. Hrouda v *Rudém právu*, můžeme to vyčíst z většiny recenzí. Inscenace *Motýlů* patřila v *Libni* k těm nejsympatičtějším.

• • •

Činoherní klub uvádí zpravidla tak dvě tři premiéry za sezónu. Víc nedovolí hrací plán, ani malá kapacita hlediště. Od konce uplynulé sezóny se stal uměleckým ředitelem Činoherního klubu zasloužilý umělec Zdeněk Míka, současně ředitel Divadla na Vinohradech. V nové sezóně tedy bude toto mladé divadlo pracovat pod novým vedením,

zřejmě s celkovou novou koncepcí. Předpokládám však, že představení Goldoniho slavné komedie *Poprask na laguně* zůstane pilířem repertoáru i po prázdninách, neboť patří k úspěšným a povedeným inscenacím této scény. Je to představení profesionálně dokonalé — nikoli zcela bez chyb — veselé, vtipné a nápadité. Nesnaží se s klasikem soupeřit, ani mu nepodkládá žádné cizí myšlenky. Jediný posun je tu v celkovém cítění textu; režisér Smoček chápe text — sui generis — jako komedii ze současné malé italské vesnice. Proto se hraje v současných kostýmech, texasky a trička nahradily dobové kostýmy. Jen místní vrchnost, již přísluší rozsoudit hádku mezi domorodci, je částečně přioděna ve stylizovaný kostým, což je přirozené a logické. Místní vrchnostáři jsou jediný konzervativní živel vesničky.

A také tady uveďme pro pořádek, že překladatelem hry — poněkud textově pročištěné, pokud jsem si mohl všimnout — je Jaroslav Pokorný, vynikající znalec italské kultury a Goldoniho zvláště, režie — Ladislav Smoček, výprava Jan Švankmajer, kostýmy navrhla Jarmila Konečná, hudbu složil Petr Skoumal. Hraje téměř celý soubor divadla.

O čem se hraje? Hraje se komedie o hádavých ženských, o tom, že ostrý jazyček patří už tak tradičně k italským ženám, hraje se o svárlivosti mileneckých dvojic, o dívkách, které by se chtěly dostat pod čepec, o mlsném ven-

kovském hodnostáři, který nakonec utře nos, hraje se příběh o rybáři, kteří se po namáhavé práci vracejí s trochou dárků ke svým milovaným, aby se potěšili. A tak jim všem běží čas, šumí moře a skřehotají racci, vychází a opět zapadá slunce, všechno na světě jde podle svého pořádku, tak jak tomu bylo za časů pana Goldoniho, který své lidičky miloval, rozuměl jim a uměl o nich napsat.

Nic víc a nic méně. Ale když ten veselý příběh skončí, obecnostvno spokojeně tleská, protože si rozumělo s oblíbenými herci, kteří hrají s chutí a radostí. Rozumělo si s dramatikem, který vesele přitakává životu, v němž lidem stačí ke štěstí trocha ryb, pár pomerančů, pořádné sousto lásky a žhavé slunce nad hlavou. Tohle všechno vycítí ve hře i Smoček. Hraje se v naprostém reálu, vztahy lidí jsou cítěny přirozeně, bez divadelní machy, převládá konkrétnost detailu, neučesaná věcnost vztahů postav. V každé postavě je kus něčeho současného, ty hádávě ženské dobře známe, ty milostné plotky a žárlivé poštuchování také diváci dobře znají. Dokonce i ten děda, který na počátku hry rozsvěcuje pouliční lampy a na konci je nad ránem zhasíná, je nám důvěrně znám. Nad celým tím veselím vytváříme zvláštní opar melancholie, která je tak něžně protkána celou režijní stavbou hry. Melancholie loučení, nostalgie nad krásou italského moře, o němž Goldoni skrze svůj dnes již klasický příběh vyprávěl jako o všemocném živlu. Smoček se soustředil na holý příběh, který vypráví rytmicky a bez zdobností. Umí jej vyprávět, jako jej herci umějí hrát. Je to rozhodně požitok se na ně dívat. Řekl bych, že poslední obraz, v němž Josef Somr jako místní notábl Isidoro zívá unaveně po probenděné noci nad stolem, je sice dovedením určitého motivu, nicméně hra tím poněkud ztrácí. Ale snad právě tímto obrazem chtěl Smo-

ček zase ztlumit hlučné, veselé a výbušné scény a celou rozvernou hříčku uvést do tklivého ticha melancholické nostalgie probouzejícího se rána. Je to věc názoru...

Líbila se Milada Marková jako Lucietta, pěkná holka na vdávání, Libuše Šafránková hraje výborně mladinkou Checcu a dokazuje, že v ní má české divadlo velký talent, jemný a taktní je Somrův Isidoro, mlsný vyšetřovatel a napomádaný panáček s dobrým srdcem, poněkud v pozadí příběhu zůstal Pavel Landovský jako Patron Vicenzo. Zato v plné síle se vydováděl Jiří Hálek na slovní hatmatilce svého Patrona Fortunáta, jemuž, jakmile spustí žargónem vesničky Chiozze, nerozumí vůbec nikdo. Zato obecnostvno se směje, tleská a lidové figurce upřímně fandí.

Takové je tedy nastudování Goldoniho Poprasku na la-guně v Činoherním klubu. Bude mít jistě hodně repríz...

• • •

Přáli bychom si, abychom měli víc představení, která dělají radost divákům i samotným hercům. Snad nám blížící se nová sezóna tohle přání splní. Jsem přesvědčen, že lze hrát dobré, moudré, chytré a inteligentní divadlo a přitom se netvářit jako morous. Není to jen otázka dramaturgie či režie. Je to otázka pojetí divadla ve společnosti. Otázka smyslu toho, proč se večer co večer rozsvěcuje světla v hledišti, proč přicházejí diváci a proč vůbec existuje ono sta-řícké, leč stále mladé médium jménem — divadlo!

Ales Fuchs

JAN NERUDA

HRA OCHOTNÍKŮ

Naši čtenáři patrně více znají Nerudu básníka než divadelního autora a kritika. Že psával také o ochotnicích, bude patrně pro většinu z nich překvapením.

Přepisují jeho podčarník z Národních listů ze dne 22. května 1866 v naději, že uváděná fakta mohou být pro dnešního čtenáře neméně zajímavá než úhel autorova pohledu na pražské ochotníky své doby.

J. HORČIC

Místo výročního koncertu, jakýž pořádává AKADEMICKÝ ČTENÁŘSKÝ SPOLEK PRAŽSKÝ a z něhož pro letošek sešlo z příčin vůbec známých, uspořádal sobě týž spolek ochotnické představení divadelní; představení to, k němuž zvolen Klicperův živě psaný „Soběslav“, odbýváno především o Hod Boží, k čemuž arci co v den noremní bylo třeba teprve zvláštního povolení.

Myšlenka uspořádat v Praze hru ochotnickou byla pro svou řídkost velmi šťastna, strávili jsme takto večer příjemný, milý. Ochotnické hry v Praze vyhledávají sobě vždy zátiší nějaké, nemohouce se ovšem v zápas pustit se systematickými hrami stálých divadel a přiznati se musíme, že české ochotnictví pražské zůstává daleko v činnosti své za zdejšími německými. Věc je pochoptelna, máměť krátkou teprv dobu divadlo své samostatné, které pohlcuje tedy vším právem pozornost obecnstva. Bývalo jinak. Snad že každému, kdož byl „Soběslavu“ přítomen, tanula na mysli ona doba primitivního a přece tak půvabného i dojemného vlastenectví, ve které přední mužové našeho národa sami musili na jeviště, aby zárodky vzdělanosti kladli do hluchého ještě tehdy lidu našeho, ve které museli z napovědov budky přejímat slova, která sami napsali, a vlastním poetickým vidinám dodávat zas sami dramatického oživení. Šlo to as, jak právě šlo, my té velké, obětivé práci více nerozumíme, my známe skoro všichni dobu té krásné rozechvělosti jenom z povídání, kterému nasloucháme jakoby nějaké báji. Klicpera, Tyl i jiní musili nejen celou literaturu dramatickou napsat, Klicpera a Tyl musili ji také provozovat. Mladý život národní provinul se již

dvěma generacemi, deklamuje-li nyní Klicperův syn nadšeně to, co otec nadšeně psal, vystupuje snaha před nás již co ostře ohraničená ochota k účeli dobročinnému a těšíme se z ochoty té tím více, že máme příjemné vědomí, že umění domácí povznese se již nad ochotu a ustálený má svůj stan. A spolek náš AKADEMICKÝ počínal sobě při „Soběslavu“ skutkem nadšeně! Slušná pieta jevila se již ve velkých, pečlivých přípravách, jakých bylo také potřebí při vystoupení v obsáhlém divadle novoměstském a před obecnstvem již značně vybíravým.

Pieta a dobrá vůle působí vždy dobře, obě ty pěkné vlastnosti, bez nichž není příjemného dojmu, ovládaly celé představení od počátků po konec a výsledek byl skvělý — neříkáme, že nad očekávání skvělý, protože bychom již myšlenkou tou urazili intenci mladých a vzdělaných lidí. Zvláště to byly ensembly, které stály vpravdě na samé výši dramatické, které uchvátily nevidanou svou silou a obecnstvom unesly kypícím svým životem.

Nad podobnými „sbory lidu“ a „sbory vojínů“ ovšem nevládně žádné divadlo, pověstně „Marengo“ na Théâtre du Châtelet vládne sice ještě většími sbory co do počtu; zaplacenému statistovi můžeš ale narovnat nohy a

upravít ruce, živost pohybu a oheň hlasu mu nedodáš. V „Soběslavu“ byl „hřímající hlas rozjařeného lidu“ skutečně „mladým hromem“. Sbory ty byly řízeny obezřetně hercem p. Kolárem, který s uznání hodnou ochotou uvázal se v režii ochotnické té hry vůbec. Avšak i úlohy jednotlivé došly provedení slušného. Nesmíme ovšem klást zde nejprůběžnější měřítko kritické na výkony herců z ochoty, z nichž mnohý k vůli dobrému účeli po prvé a nejspíš již zároveň naposled na jevišti se okusil; vyznáváme jen všeobecně, že dobré porozumění svědčilo

všem a deklamace že byla celkem přesná. Přesná, krásná mluva, jakou má Klicpera právě v „Soběslavu“, plynula rovněž přesně — vlastnost to, které při pravidelných hrách českých, v nichž jeví se v ohledu tom až urážlivá nedbalost, bolně pohřešujeme. Někteří zástupci hlavních úloh jeví již i jistou rutinu a nenucenost, kterou obecenstvo také častým povzbuzujícím potleskem odměnilo. Nechcem se spouštět ani ve jmenování všech šťastnějších jednotlivců, hlavně to byli pánové Benešovský („Soběslav“), Sourek, Klicpera, Wendler, Severa, Říha

aj. Ze stejných příčin dodáváme také jen krátce, že úlohy ženské byly v ochotných rukách dam našeho divadla; zvláště slečny Malá a Čermáková, pak paní Hynková spokojí se pro tentokrát pouhým připomenutím ochoty jejich. Hudební část byla p. profesorem Voglem zvláště ku příležitosti té komponována; list náš podá o skladbách těch ještě zvláštní pojednání. Obecenstva animovaného sešlo se hojně; přičítáme vzornou tu návštěvu spíše oblíbenosti AKADEMICKÉHO SPOLKU samého, než řídkému pro Prahu zjevu divadelnímu.

O DIVADELNÍ FESTIVAL POBEČVÍ

Také letos byl uspořádán v Drahotuších DIVADELNÍ FESTIVAL POBEČVÍ, v pořadí již dvanáctý. Vystoupilo na něm Divadlo Hanácké obce ZK Železářny Prostějov s Wendlerovou komedií *Moje žena Afrodita*, olomoucké Bezručovo divadlo pracujících s Hasencleverovým *Lepším pánem* (II. místo), soubor J. K. Tyl z Brodku u Přerova s Jiráskovou *Vojnarkou* (soubor slaví letos dvacáté výročí činnosti), kojetínská Hanácká scéna se Zelenkovou *Košilkou* a Stálá amatérská scéna z Rožnova pod Radhoštěm, která na festivalu zvítězila s inscenací *Gorkého hry Falešná mince*. O většině těchto inscenací bylo však už v časopisu psáno, chtěl bych proto in margine festivalu připojit jinou poznámku.

Tyto festivaly se konají v Drahotuších již od roku 1963, když zanikly v Hranicích a tenkrát jubilující drahotušský soubor Tyl převzal jejich pořádání do své režie. Jaká změna se stala za těch deset let! Divadelních souborů ubývá,

není dost obětavých lidí, kteří by byli ochotni věnovat svůj volný čas, není dost nových režisérů. Také činnost samotného domácího souboru ochabuje, hlavně od roku 1969, kdy měl uvést Shawovu *Velikou Kateřinu* a představení muselo být odřeknuto pro nepřipravenost. V roce 1970 uvedl Makariovu pohádku *Tři bílé šípy*, v následujícím roce se festivalu nezúčastnil, loni uvedl pohádku *O veselém hrobaři*. Letošního ročníku se domácí soubor opět nezúčastnil, protože v něm zůstalo jen šest členů! Jen díky Vítězslavu Honsovi mladšímu byla v Drahotuších uvedena pionýrskou skupinou hra J. Průchy a M. Stránského *Kašpárek dvorním lékařem*.

Příští rok oslaví Drahotuše 700 let založení a 550 let povýšení na město. Vyvrcholením plánovaných oslav má být červenec 1974. V té době bude drahotušskému souboru už 110 let. Pochlubí se novou inscenací? Bude zase hrát? Nezavazuje ho k tomu tradice vykonané práce?

CYRIL BLÁHA

● VI. HONZLŮV HUMPOLEC byl uspořádán jako krajská divadelní přehlídka nejlepších amatérských souborů Jihočeského kraje na sklonku května. Vystoupil na něm domácí soubor ZK Zálesí (C. Magnier, *Sedm žen na krku*), dále soubor Tyl JČE v Českých Budějovicích (J. Dohnal, *Černá vdova*), OB Bechyně (V. Cach, *Paní Kalařová*), Divadlo pro 111 PKO v Českých Budějovicích (N. V. Gogol, *Ženitba*) a OB Volyně (A. Jirásek, M. D. Rettigová). Nejvyššího ocenění poroty doznala česko-budějovická inscenace *Gogola* v po-hostinské režii člena činohry Jihočeského divadla Vladimíra Janury.

● SLÁNSKÁ SCÉNA — dramatický odbor ZK ROH Slaný — účastník letošního Jiráskova Hronova s Brechtovou *Matkou*, oslavil 30. května stoleté trvání souboru a současně 165. výročí narození J. K. Tyla slavnostní inscenací *Krvavých křtin* v režii Jiřího Kouly.

● XIII. DIVADELNÍ SPIŠSKÁ NOVÁ VES — celoslovenská přehlídka úspěšných ochotnických divadelních souborů uskutečnila se letos od 12. do 17. června s tímto programem: M. Roščin, *Valentína* (Divadelné štúdio Lud. konzervatória OKS Bratislava III) — C. Goldoni, *Mirandolina* (Divadiello na koľa-

jách KSS Spišská N. Ves) — A. N. Ostrovskij, *Kade horí, tade hasne* (Tesla Liptovský Hrádok) — M. Kukučín, *Mladé letá* (Vysokoškolák SDOS Trnava) — L. Pirandello, *Rajský život a Hlu-pák* (DS Jána Chalupku Brezno) a I. S. Turgenev, *Noc v krčmě U velkého diviaka* (DK ROH Turč. stojární Martin). Na závěr vystoupil český host — ostravský soubor chemických závodů Dukla Hrušov s Leonovovým *Zlatým kočárem*.

● XIV. DIVADELNÍ FESTIVAL V CHABÁROVICÍCH v červnu zahájili členové MDP s Dürrenmattovou hrou *Play Strindberg*, dále vystoupily soubory z Dobkovic (Puget, *Bláhový čas*), České Lípy (Klicpera, *Ženský boj*), Ústí n. L. (Vachek, *Bídýlko*), Zátce (Ostrovskij, *Nemá kocour*) a domácí s Jílkovou pohádkou *Šípková Růženka* a s Feyedaovou komedií *Dámský krejčí*.

● V KRÁSNÝCH JARNÍCH DNECH opustil navždy svoji rodinu, přátele i spolupracovníky OLDŘICH HOUŽVIČKA. Rozloučili se s ním všichni prostějovští ochotníci. Vzpomínáme na hodiny a chvíle strávené společně na schůzkách, zkouškách, premiérách i repri-zách — na dlouhé hodiny nezištné, tvůr-

čí práce, která přinášela lidem zábavu a rozptýlení, radost i smích, snad i ná-měty k zamyšlení. Oldřich Houžvička věnoval této činnosti čtyřicet let svého života. Hrál divadlo v Prostějově i na venkově, na přehlídkách a festivalech — jezdil hrát i na ty nejvzdálenější a nezapadléjší štace; hrál hlavní role, ale i drobné epizody a roličky, a kdyby se s ním byly měly přijít rozloučit všechny postavy, které za ta léta vytvořil — byla by to dlouhá, předlouhá a přepestrá řada. Pracoval i jako člen okresního poradního sboru pro ochotnické divadlo, účastnil se aktivně jako recitátor „Večerů poezie“ a různých kulturních brigád. Byl po několik let před-sedou dramatického souboru Závodního klubu ROH Oděvního průmyslu v Prostějově a není náhodou, že v té době dosáhl soubor nejvýznamnějších úspěchů. V posledních letech zaměřil svoji pozornost k těm nejmladším. Spousta dětí jak z Prostějova, tak i z celé řady obcí okresu jej znala z dětských představení a besídek pro děti. Děkujeme mu za všechno, co pro ochotnické divadlo udělal a litujeme, že odešel tak záhy. Bude nám všem chybět.

Dramatický soubor
ZK ROH OP Prostějov

Co nám přysou děčka

V minulém čísle nám psali své příhody účastníci Kaplického divadelního jara. Na dva soubory už nezbylo místo a tak jim dáváme slovo dnes. Nejříve to budou naši milí hosté z Budyšína:

„Navázali jsme výborný kontakt se souborem Racek. Byli jsme s nimi na pálení čarodějnic, na kolotoči, a zpívali jsme srbské a české písně při kytarě. Moc se nám to oboustranně líbilo.“ — Toto je ovšem překlad, ale abyste viděli, že nebylo těžké domluvit se, jedna malá příhoda v lužicko-srbském znění:

Na našem wulci do Budějowic překwapichu nas na kóždej droze njewjesdy. Tělko na jednym dnju njeběchmy hišče widźeli.

(Na našem výletě do Budějovic překvapily nás na každé ulici nevěsty. Tolik svateb v jednom dnu jsme ještě nikdy neviděli.)

A teď nám zbývají jen „KAPLIČÁCI“:

„Byli jsme pozváni na Divadelní Třeboň. Hráli jsme hru o zlém králi, který chtěl ovládnout pomoci kouzelného polštářku celý svět. Honza s Kulihráškem chtěli polštářek zničit a v jedné ze scén došlo mezi Kulihráškem a králem k šarvátce, která končila soubojem s meči. Krále hrál soudruh učitel a zaujímal při šermu takové postoje, že mu při nich praskly kalhoty. Než se daly zase do pořádku, stál král za scénou v minižupanu s holýma nohama. Každý, kdo ho zahlédl, mohl prasknout smíchy. Ale marně jsme žadonili, aby v tomto kostýmu hru dokončil.“

„Kulihrášek je známý tím, že každý svůj neúspěch svádí na druhého. Největší korunu tomu nasadil v Třeboni. Měl se během několika minut převléci. V tom spěchu a při své známé zbrkllosti však vběhl do jiné chodby, kde naše šatna nebyla. Vterinu před vstupem na jeviště přiběhl zpočený, udýchaný a vrcholně rozčilený a pronesl památnou větu: „Já se na to vykašlu, zase nám někdo ukradl šatnu.“

A nyní ještě jeden dopis, který nám přišel do dětské redakce. Abychom uvedli věci na pravou míru, otiskujeme jeho podstatnou část:

„Milá redakce „nesmyslů“, moc jsme se nasmáli (a trochu nás taky mrzelo, ale opravdu jen trochu) — když jsme si přečetli „Nápadník“ čili dětskou rubriku časopisu „Amatérská scéna“.

Nějakou náhodou zařadil si šotek nesmyslů zrovna v řádcích o Kamenici. Nejmladší účastník soutěže, který vám napsal, že mají doma slona a ten spí v krabici od sirek — se jmenuje Pařík a nikoli Petřík, a děvčátko, které vám poslalo svou Ukolébavku, se jmenuje Laštovková a nikoli Laštovičková...“

Doufáme, že se na nás děti z Kamenice nad Lipou nezlobí a že nám brzo napíší. Redakční šotek musel jít za trest klečet do kouta, tak doufáme, že příště už bude hodný a nic nepoplete.

DĚTSKÁ REDAKČNÍ RADA

(MÍT NÁPADY DOVOLENO)

HOSTÉ Z BUDYŠÍNA

Přesněji řečeno: „Lužickosrbský pionýrský divadelní soubor při lidovém nakladatelství Domowina v Budyšině, nositel státního vyznamenání za lidové umění“. Ano, první zahraniční host v pětileté historii Kaplického divadelního jara, a host zvlášť milý.

Titulní stránka programu

Sněholinka, zvěřjatka

a sydom palčikow

Nejdříve se na kaplickém náměstí objevilo něco, co lze nazvat autem jen při nočné době dobré vůle. Sami vedoucí souboru hovoří o tomto předmětu na čtyřech kolech poněkud posměšně — ovšem laskavým a dobromyslným tónem. Zdá se, že je neodmyslitelným příslušníkem souboru. Z jeho útroby byla pro kaplickou drobotinu nejpozoruhodnější rakev, později se ukázalo, že patří Sněhurce. Ostatní členové souboru přijeli vlakem o něco později a byli velmi rádi, že jejich čtyřkolý přítel i s kulisami a rekvizitami je již na místě a trpělivě je očekává.

V pátek 27. dubna v 18 hodin byl lužickosrbský soubor přivítán oficiálně na národním výboru a Kaplického divadelního jara tak bylo zahájeno.

REŽISÉRKA LENKA CMUNTOVÁ

Její perfektní čeština udivovala hostitele jen do chvíle, kdy vyšlo najevo, že přešla do Budyšína v roce 1962 jako česká herečka na výzvu pomoci Lužickým Srbům a jejich národní kultuře. Zamílovala si ty, kteří si po staletí zachovávají jazyk svých předků, národní kulturu, nepodlehli germanizačním snahám fašistické Hitlerovy říše. Teprve v Německé demokratické republice bylo jejich postavení legalizováno a národnostní otázka vyřešena. Byly otevřeny školy všech stupňů, jsou vydávány časopisy i knihy. Lenka Cmuntová pracuje jako profesionální režisérka s amatérskými soubory, což u nás zatím nelze. Ona i soubor jsou nositeli státního vyznamenání za lidové umění. Zdá se, že si v NDR poněkud více váží práce v oblasti zájmové umělecké činnosti.

Ale vraťme se k režisérce, která

svou práci s dětským divadelním souborem bere víc než vážně. Čtyři dny byla veselou společnicí, navštěvovala všechna představení, diskutovala o všech problémech divadla hraného dětmi. Pátý den byla k nepoznání. Byla bledá, když promluvila, hlas se jí chvěl, hostitelé projevíli vážné obavy o její zdraví — obavy zbytečné. Protože to, co proměnilo temperamentní paní Lenku v tichou a nemluvnou bytost, nebylo nic jiného než docela obyčejná — tréma. Pocit zodpovědnosti, obavy, jak bude přijato představení českým obecenstvem. Obavy to byly zcela zbytečné, ale ukázalo se, že svou práci s dětským souborem nebere jen jako zaměstnání. Všichni ji mají rádi a ona ví o každém dítěti vše, vypráví o dětech s velkým zaujetím. Soubor dosáhl pod jejím vedením velkých úspěchů, zúčastnil se s pěti inscenacemi krajských přehlídek, na všech s úspěchem, a má „Predikát A“, což je nejvyšší ocenění jeho práce. Byl vybrán dvakrát, aby vystoupil na celostátních dělnických hrách: poprvé v Halle, podruhé v Rostoku. Z obou si odnesl jako vrcholné ocenění zlatou medaili.

DRAMATURGIE SOUBORU

Soubor hraje jen originální srbské hry nebo překlady, ale jen slovanských autorů — hlavně českých a sovětských. Zájem spisovatelů o divadelní hry pro děti roste, je to především nestorka srbských spisovatelů Marija Kubašec, která se tomuto žánru věnuje. Režisérka Lenka Cmuntová sleduje všechny hry pro děti které vydává Dilia, a uvažuje o překladu hry J. Sypala Koráb Racek. Do Kaplice přijel soubor s překladem Hrubínovy pohádky „Sněhurka, zvířátka a sedm trpaslíků“.

SPOLUPRACOVNÍCI

Pracovníky souboru a členy doprovodu jsou: Bernard Nowák z pedagogického institutu, Kata

Malinková — jazykovědná pracovnice nakladatelství Domowina, Hanža Bjenšová, zástupkyně Domu lužickosrbské lidové kultury, a Erika Rajšová. Nadšení, vztah k dětem, podíl na rozvoji lužickosrbské národní kultury u všech je pozoruhodný.

SNĚHOLINKA, ZWĚRJATKA A SYDOM PALČIKOV

Poslední představení Kaplického divadelního jara očekávali všichni s napětím. Jak bude vypadat představení, které režíruje profesionální režisérka, ale hrají děti? Odpověď už známe — představení mělo ve všech složkách profesionální úroveň, ale při tom DĚTI ZŮSTALY DĚTMI. Je pravda, že zde nebyl tak vysoký podíl aktivní dětské účasti, jak jsme na to zvyklí u řady našich souborů. Stavba scény, osvětlení — vše bylo řízeno dospělými. Ale děti na scéně byly přirozené, nenalíčené (Lenka Cmuntová prohlásila rezolutně „Lícidlo nepatří na dětskou tvář“), nepředstíraly. Problém dospělých postav vyřešila režisérka také beze zbytku — hráli je dospělí. Tak se soubor vyhnul potížím a nesrovnalostem, které vznikají z obsazování dospělých rolí dětmi. Ovšem daleko nejvíce zaujali obecenstvo —

NEFOUSATÍ TRPASLÍCI

Nemáme bohužel fotografii, ale na titulní stránce programu je vidíte nakreslené. Od toho nejmenšího „prvnáčka“ až po největšího ze sedmičky všichni v kostkovaných košilích, texaskách, holínkách, s bílými ochrannými helmami na hlavě a dětským zahradním nářadím a hlavně — bez fouků a líčidel. Bylo to sedm veselých páňů kluků a nikomu nevadilo, že jsou tak zcela nekonvenční. A jak jsme se dozvěděli od režisérky, nevadilo to ani obecenstvu v NDR. A když jsme v minulém čísle hledali u každého souboru něco, co bychom mohli zobecnit jako příklad pro všechny, pak tedy podtrhujeme znovu, že:

NOVÁ SOUTĚŽ! NOVÁ SOUTĚŽ!

Slibili jsme vám, že pro vás připravíme novou soutěž. V té poslední, o nehezčí nesmysl, jste dokázali, že si umíte vymýšlet, a to budete potřebovat i dnes. Úkoly budou tři, ale stačí, když odpovíte na jeden, každý se totiž bude hodnotit zvlášť.

I když je toto číslo ještě prázdninové, dostanete je do ruky asi až na začátku školního roku, a proto bude uzávěrka soutěže až koncem října. Ale nyní už k soutěžním úkolům:

V pohádkách vystupují nejrozličnější hrdinové. Děvčata si chtějí nejčastěji zahrát princeznu a kluci nějakého toho loupežníka — nebo piráta. A my bychom po vás chtěli, abyste vymysleli nějakého úplně neobvyklého hrdinu pro divadelní pohádku. Těch pohádek o princeznách — hodných i nehodných, pyšných, ufnukaných, hubatých i zakletých je napsáno velmi mnoho. Proto vám dáváme tento první úkol:

1. Vymyslete O KOM, nebo O ČEM by bylo pěkné napsat zbrusu novou pohádkovou hru. Hrdinou se může stát i nějaká věc — třeba veselý balón — nebo toulavá teniska — nebo ... Bude to tedy:

POHÁDKA O...

A právě místo těch tří teček máte vymyslet nového pohádkového hrdinu, o kterém ještě nikdo nikdy pohádku nenapsal.

Úkol druhý bude pro ty, kteří se pokoušejí psát básničky a bude zase z pohádkové divadelního prostředí:

2. Vymyslete veršované zaklínadlo, kterým zlý černokněžník zakleje hubatou princeznu. Ze zaklínadla však musí být poznat, že to byla právě hubatá princezna — ale také to, jak ji černokněžník zaklel. Může ji přece proměnit v ledacos. Ale to si musíte také vymyslet sami.

A protože se říká „do třetice všeho dobrého“ tak tedy ještě třetí soutěžní úkol:

3. Nakreslete, jak to vypadá v divadelní šatně, když se připravuje dětský divadelní kroužek na vystoupení. Jen nekreslete moc malinkaté obrázky, ty se pak špatně uveřejňují. A taky nekreslete přímo do dopisu, ale na zvláštní papír.

A to už je opravdu všechno. Napište a nakreslete nám co nejdříve, ale nejpозději do konce října. Čekají na vás hezké knížky.

Pište na adresu „Soutěž AS, DPM Brno, Lidická 50“.

NOVÁ SOUTĚŽ! NOVÁ SOUTĚŽ!

Dobře se osvědčili „nováčci“ také jako kompars — diváci při býchách zá- pasech, kde se rádi učili i bez býka a toreadora reagovat jen na fiktivní akce tohoto boje a tím spíše při skutečném utkání v závěru příprav.

Abychom odlehčili starším plavčíkům množství převleků, využili jsme tyto nejmladší i jako osmi hlav Lochnessky a především v úvodu hry při vytváření nálady letního tábora.

Pro přiblížení způsobu i atmosféry hry divákům (dětem okolních škol, které jsou spíše zvyklé na realistické, až naturalistické obrazy a na pře- psychové scénografie televizních pohádek) jsme v úvodu využili hry: Co může tato tyč, hůl, klacek — představovat v rukou děvka, které si chce a umí hrát třeba na kytaristu, vzpěrače, zahradníka s motykou apod. Tím jsme dokázali před otevřením opony, že diváci spíše uvěřili, že ta hro- mada bedniček od jablek, plachet a různého „šrotu“ je skutečně „skvělý koráb Racek“, který opravdu odpluje od Modré zátoky do Španělska, při- stane u pobřeží divokých opic v Africe, ztroskotá na rovníku, je zahrnuta bouří do jezera Loch — Ness a nakonec se vrátí zpět.

Skutečně těžko se budeme loučit s touto hrou, která umožnila členům kroužku mnoho radostných i tvořivých zážitků. Vymýšlet si kostýmy pro různé příležitosti, rekvizity, kde staré kolo představuje kormidlo, pytel dovedně zřasený na dvou dětech — býka, pohybové hry opic i tančících námořníků, hru v kostky, výrobu vlajkoslávy atd.

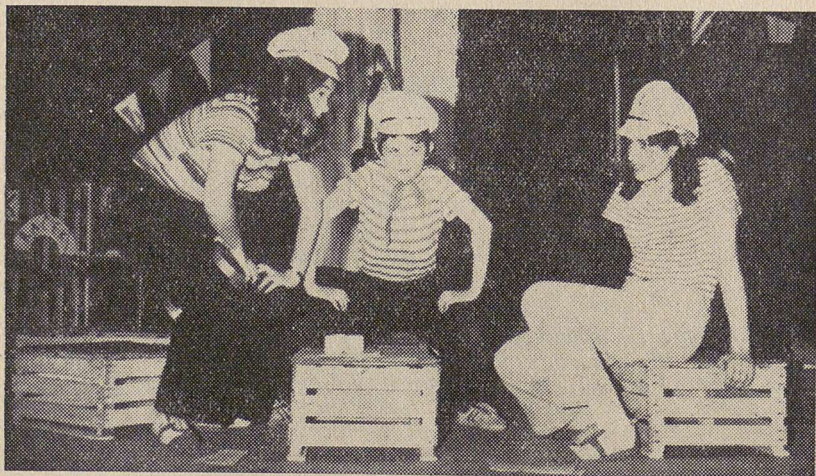
Pro diváky je tato hra cenná v tom, že dává množství podnětů pro po- dobné hry, scénky, ukázky v letních táborech, na pionýrských schůzkách i pro budoucí divadelní kroužky, protože každé představení vypořádalo v návštěvnících touhu i odvahu zkusit to také. To magické JAKOBY!

Miroslav Zavoral

Takže vám vřele doporučujeme přečíst si text Jaromíra Sypala „Koráb Racek“ (vydalo nakl. Dilia, Vyšehradská 28, Praha 2) tvořivými očima a přizpůsobit ho vlastnímu souboru. Nechat děti vymýšlet, vyrábět kostý- my i scénu a pořádně se pak vydovádet pro potěšení své i dětských di- váků, na dobrodružné cestě kolem světa.

Šťastnou plavbu!

Divadelní kroužek DPM Vrchlabí

TRPASLÍCI NEMUSÍ BÝT FOUSATÍ.

Obavy vedoucích, že by obcen- stvo porušení vžitě konvence ne- přijalo, jsou zbytečné. Ukázalo se to jasně i v Kaplici. Trpaslíci se stali miláčky dětského obecnstva.

A JAK SE MILÝM HOSTŮM LÍBILLO V KAPLICI?

Za všechny na tuto otázku odpo- věděla redaktorovi pohotově vydá- vaného zpravodaje Lenka Cmun- tová:

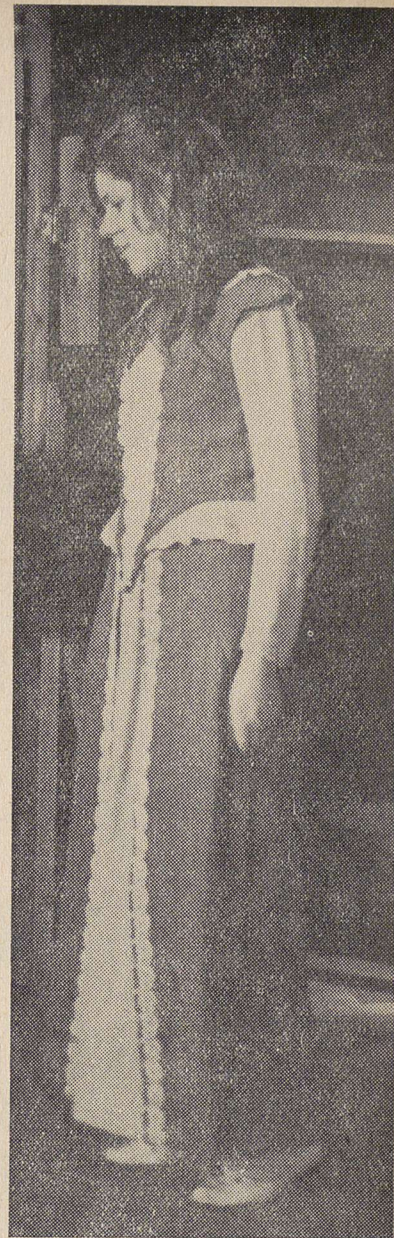
„Obdivuhodná je celá kulturní atmosféra v Kaplici, malém měs- tečku jako tisíce jemu podobných kdekoli. Je vidět, že všichni čini- telé, kteří se na přípravě Kaplic- kého divadelního jara podílejí, jsou lidé s vřelým vztahem ke kultuře. Obdivuhodná je celá organizace Jara, klid při představeních, při- tom plně navštívená všechna před- stavení, kdy děti nehrají pro naplň prázdny hlediště. Výjimečné je i vstupné 3 Kčs, do něhož je zapo- čteno i jízdné dětí z kteréhokoli místa v okrese. Chování všech lidí, s nimiž se setkáváme, je projevem upřímného přátelství k nám.

Kapitolou pro sebe jsou styky našich lužickosrbských dětí s va- šimi, přátelství navázaná za těch několik dní. Děti se dorozumívají česky, srbsky, rusky, rozumějí si velmi dobře. Naše děti byly pozvá- ny i do rodin, vyprávějí, jak krás- ně se tam měly. To vše se děje bez dirigování dospělými. Velmi spo- kojeni jsme byli s ubytováním a stravováním, prostě velmi se nám v Kaplici líbí.“

Přivítání hostů bylo poněkud rozpačité — loučení se neobešlo bez slz. Tak už to bývá. Ale jaké- pak loučení — nashledanou, přá- telé!

Petra Bulanec, Sněhurka z pionýrského divadelního souboru z Budyšina

3x KORÁB RACEK

ZDS Jindřichův Hradec

[Malé dramaturgické zamyšlení]

V květnu se naplno roztočil přehlídkový kolotoč v mnoha okresech i krajích. Většinou radostná setkání dětí — ale tu a tam i nějaká ta prohra. Jeden z hlavních důvodů nezdarů dětských divadelních i recitačních kolektivů je nevhodná dramaturgie. U veršů to bývá často náročný, věku a mentalitě dětí nepřiměřený výběr, u divadelních souborů zastaralé — archaické pohádkové texty. Jejich výběr provází snaha po realistické scéně, přehnané líčení dětí do postav dospělých, kostýmy z půjčoven, které dětem nepadnou. Byla dokonce vyslovena domněnka, že každý začínající soubor musí projít konvenčním způsobem práce a teprve od něho najít cestu k modernímu pojetí dětské dramatické hry. O tom jsme se zmiňo-

vali už posledně, když jsme chválili začínající soubor z Jindřichova Hradce za zdařilou inscenaci Sypalovy hry „Koráb Racek“.

Zanedlouho jsme se opět setkali s úspěšným začínajícím souborem na Dětském divadelním Máji Vysočiny ve Žďáru nad Sázavou. Dětský divadelní soubor z Nového Města postoupil až na oblastní přehlídku s toutéž hrou. I zde se mladá vedoucí začínajícího souboru vyhnula počátečním omylům a vykročila přímou cestou k přirozenému, spontánnímu, hravému dětskému projevu. Ukázalo se, že svěží, inspirující předlohu nelze hrát starým způsobem, že zde není místo na předstírání a hraní si na „pány herce“, ani na nevkusnou scénu, kostým, líčení. Společným jmenovatelem úspěchu obou začínajících souborů byla tedy zvolená hra.

Často se říká, že Jaromír Sypal píše texty „na tělo“ jen svému souboru a že jsou nepřenosné. U Korábu Racek se ukázalo, že to není tak docela pravda. Jen je potřeba, aby vedoucí souboru pracoval s textem tvořivě. Není-li v souboru dívka s tmavými vlasy, změníme přezdívkou „Havraní vlas“ za jinou, stejně jako nebudeme dívky s rovnými vlasy říkat „Kudrnka“. Je prostě možno „přešit“ hru pro každý soubor, který má tvořivého vedoucího a veselá děti, které si rády hrají.

Není také nutné volit jen „bedýnkovou“ scénu, na jaké vypluli s Rackem Kapličtí. Soubor z Jindřichova Hradce přistoupil k zvládnutí jevištního prostoru po svém. Byl zde loďní koš, starou skříní bez zadní stěny se vstupovalo do podpalubí (k velkému potěšení dětského obecnstva). Mapa světa a glóbus pomáhal v orientaci při dobrodružné plavbě. Konečně také dlouhé vysvětlování, stačí podívat se na fotografii na vedlejší straně!

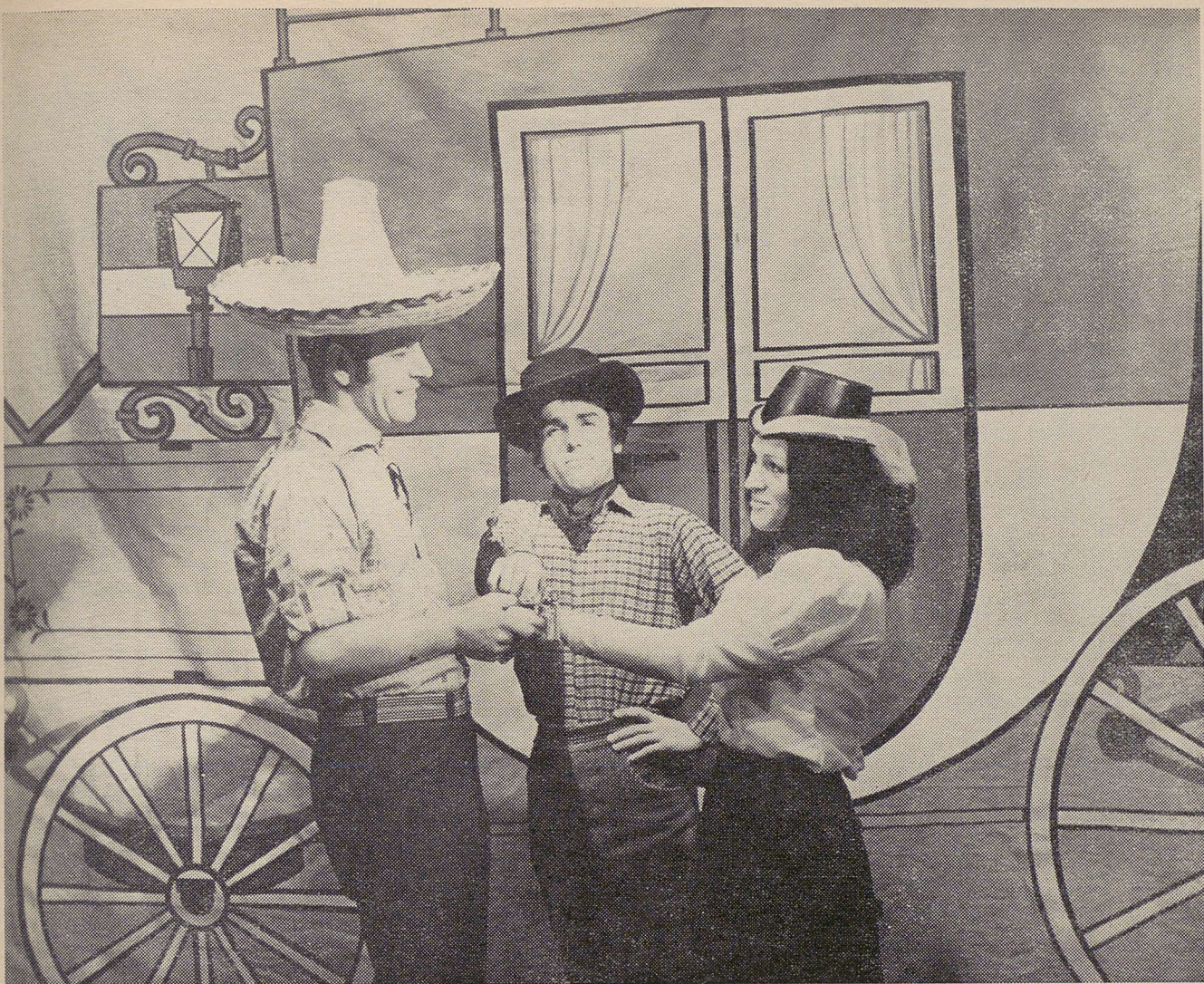
Slyšeli jsme i o dalších úspěšných plavbách jiných posádek, například Divadelního kroužku DPM z Vrchlabí. A protože jsme neměli možnost jejich představení vidět na vlastní oči, požádali jsme vedoucího kroužku Miroslava Zavorala o svědeckou výpověď. Dočetli jsme se, že si se hrou počínali velmi volně a že vycházeli především z podmínek ve svém kroužku. Konečně, posuďte sami:

Divadelní kroužek DPM Vrchlabí se v tomto školním roce rozhodl pro přípravu hry Jaromíra Sypala Koráb Racek. Po předchozích pohádkových hrách a vedle pravidelných pásem k významným kulturním a politickým událostem, přivítali všichni členové tuto předlohu jako podklad k opravdu neomezeným možnostem tvořivosti, fantazie a dětského „vyřádění se“.

Protože tento kroužek chronicky trpí nedostatkem chlapců, bylo třeba kromě představitelů admirála a Mořské Blechy upravit role Kecavého Johnny na Kecavou Džony, Jima Popletu na Džinu Popletu a Freda Aspirina na Aju Aspirina.

Protože v etudách se zúčastnily přípravy i děti z divadelní přípravy, připsali jsme si pro ně výstup s Neptunem, kterého přirozeně hrál také „strejda Admirál“. Protože Koráb Racek na své cestě po mořích a oceánech přelouvá rovník a autoři zde napsali i písničku o tom, jak „se nám asi rovník na příd navlík a teď máme boule jako zeměkoule“ — nabízela se přímo příležitost připsat scénku pro náš „potěr“, který jako nováčekové prvně přelouvají rovník (kdežto ostatní plavčíci už podle textu abso-

solvovali tyto cesty v minulých letech).
Tak se musili „nováčky“ před Neptunem pochlubit se znalostmi dětské „oceánografie“, když postupně jmenovali: Co má mít řádný námořník, Názvy oceánů a moří, Co dává moře lidstvu, Předvést různé styly plavění, Způsoby orientace, a nakonec praktickou ukázkou záchrany tonoucích na povel „Dítě přes palubu“ — za spoluúčasti publika. Po splněných zkouškách byli Neptunem obřadně pokřtěni a dostali křestní listy námořníků.

Z inscenace muzikálu Přepadení dostavníku

NĚKOLIK SLOV O DOSTAVNÍKU

Na počátku všeho byla muzika a iniciativa sedmi hudebníků. To byly sudičky, které stály u kolébky estrádního souboru MEOPŤANKA, souboru, který začal v roce 1960 hrát a začal i vyhrávat. Nejprve v okresních a krajských kolech, v roce 1962 dokonce v ústředním kole STM. I další roky Meoptanky byly bohaté a úspěšné. Přišel rozhlas, televize i zahraniční zájezdy. Když však měla Meoptanka oslavit malé jubileum — deset let nepřetržité činnosti, došlo k neshodě se zřizovatelem ZK ROH Meopta Přerov a oslavy se nekonaly. Říká se, že časem všechno zevšední, a to platilo v plné míře také o Meoptance. To je zjednodušeně řečeno, ale v podstatě se tím vysvětluje, proč po tolika letech odchází ze ZK ROH Meopty soubor, který pro dobré jméno Meopty odvedl kus poctivé práce.

A tak prvním lednem 1971 změnila Meoptanka název i zřizovatele a vzniká umělecký soubor DOSTAVNÍK Klubu železničářů Přerov. První sezóna nového souboru je dramaturgicky i umělecky velmi bohatá a náročná. Několik měsíců po premiéře revolučního pořadu DOSTAVNÍKEM KOLEM SVĚTA uvádí soubor druhý pořad, literárně hudební pásmo S KYTICÍ RUDÝCH KVĚTŮ, nastudované k 50. výročí založení Komunistické strany Československa.

Dostavník se zkušeným vedením a novou mladou krví navazuje na bohatou tradici Meoptanky a stejně jako ona disponuje baletem, tanečním orchestrem, zpěváky a herci. Tradici neporušuje ani v tom, že všechny pořady jsou původní, psané přímo na tělo jednotlivým členům souboru. A protože umělecké možnosti a složení Dostavníku přímo vybízí k pokusu o muzikál, obrátili jsme se na zkušeného Vlad. Kotmela s prosbou o napsání scénáře a on přijal. Hudební skladatel dr. Vlad. Čech má pak s textařem J. Kebzou zásluhu na tom, že se z westernové komedie nazvané PŘEPADENÍ DOSTAVNÍKU stal muzikál se vším všudy. To konečně dokazuje i fakt, že hned premiéra pořadu na okresní divadelní přehlídce amatérských souborů v Troubkách byla úspěšná a Dostavník si odváží vavříny za nejlepší inscenaci.

A co dál? Ještě hodně zkoušek, nesčetné hodiny dřiny, potu, zaťatých zubů a někdy i slzí. Potom vystoupení a zájezdy a zase zájezdy a vystoupení. Prakticky týden co týden až na krátké souborové prázdniny a pak znovu dokola. A co úplně nakonec? Ještě více příležitostí a možností pro mladé soubory zúčastnit se divadelních festivalů, přehlídek a tajné přání: Jiráskův Hronov.

POMĚRNĚ NAMÁHAVĚ JE ČLOVĚKA DOJMOUT

Není to však tolik náročné na intelekt, a tak se často setkáváme s tím, že kdo neumí potěšit, přinést radost, ale nechce urazit či rozhněvat, aspoň nás dojmá.

VELMI PRACNĚ I ČASOVĚ NÁROČNĚ JE LIDI NUDIT

jak pro nuditele, tak pro nuděnce. A zatímco při urážce se tážeme, odkud se vzalo tolik energie (u postiženého), tu se naopak tážeme, kam se poděla. Průkaznou vlastností pravé nudy je skutečnost, že při ní zhola nic nevzniká, ledaže někdo z nuděnců si začne hrát, nebo dělat něco jiného. Pozoruhodná je i pomíjivost nudy — jakmile pomine podnět, nuda mizí.

MYSLÍM, ŽE NEJTĚŽŠÍ JE LIDI ROZESMÁT TAK,

aby se radovali a aby druhý den, či za měsíc se zcela znenadání rozesmáli zas.

Zvláštní kapitolu tvoří sdílitelnost nálad a pocitů. Panuje zde jistá obojetnost — lidé se smějí, když je někdo dotčen či dožrán a naopak, smích může pohněvat. Obecně však platí, že

STUPNICE VYVOLATELNOSTI POCITŮ A NÁLAD vykradeno z programu Dostavníku

NEJLEHČÍ JE ČLOVĚKA URAZIT

Je až proti zákonu o zachování hmoty a energie, s jak mizivou špetkou námahy a důmyslu lze člověka nadlouho urazit.

PONEKUD TĚŽŠÍ JE LIDI ROZHŇEVAT

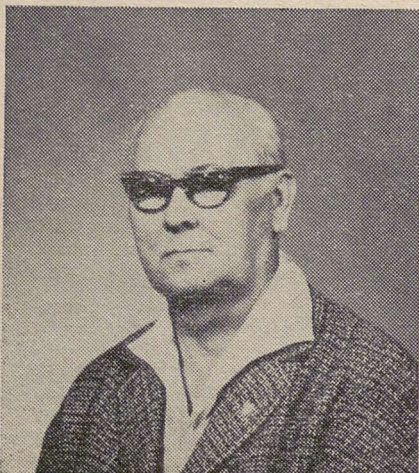
Stojí to jednak více sil, ale zvláště intelligence, což vystihuje lidové rčení: „Mě může dopálit jen inteligent.“

sdělený hněv je poloviční hněv a sdělená radost dvojnásobná radost. A proto držím palec DOSTAVNÍKU.

VLADIMÍR KOTMEL

ZA JOŽOU BRUSEM

Jak jsme již v Amatérské scéně oznámili, dne 16. dubna 1973 navždy z našeho středu odešel obětavý ochotnický pracovník, neúnavný divadelník, věrný kamarád a dobrý člověk — přítel Joža Brus.

Narodil se 10. listopadu 1903 ve Štěbořicích v okrese Opava. Studoval na učitelském ústavu v Opavě a již od mládí si oblíbil divadlo, kterému na ochotnickém poli po celý život poctivě sloužil.

V předválečné Opavě byl členem českých ochotnických spolků Svatopluk a Divadelní jednota, kde vytvořil řadu zdařilých rolí. Když byla v říjnu 1938 Opava okupována fašistickými vojsky, uchýlil se i s manželkou do Kojetína na Moravu, kde ve své ochotnické činnosti pilně pokračoval.

Po osvobození se vrací zpět do Opavy a stává se významným organizátorem ochotnického divadelního života nejen v okrese Opava, ale v celém Severomoravském kraji. Stál vždy v prvních řadách průkopníků ochotnického hnutí, byl pravidelným každoročním návštěvníkem Hronova. Režiroval řadu zdařilých inscenací, vytvořil téměř stovku jevištních postav a jako ochotník odehrál 878 představení. Poslední léta pracoval jako metodik pro ochotnické divadlo při OKS v Opavě a tím se stala tato činnost i jeho pracovní náplní a výhradním zájmem jeho života. Organizoval kursy a školení ochotníků, reži-

sérů, velmi bohatá byla jeho činnost instruktorská a metodická, kdy zajišťoval za soubory do vesnic i vesníček a všude přispěl radou i pomocí.

Joža Brus byl hlavním iniciativním zakladatelem Svazu českých divadelních ochotníků na Opavsku, kde v okresním výboru zastával funkce jednatele a pokladníka. Byl zároveň předsedou přípravného krajského výboru této organizace.

Od roku 1969 — po infarktu — hloďala zákeřná choroba na jeho srdci, které však statečně vzdoroval. Byl ještě plný plánů a lásky k lidem, k práci, k divadlu. Ač těžce nemocen, neznal odpočinku a do poslední chvíle pomáhal všude, kde toho bylo třeba. Ještě v sobotu 14. dubna 1973 jsme mu tleskali při premiéře Haškovy satiry Pan Kobkán vdává dceru, kterou uváděl ZK Žimrovice a v níž Joža Brus hrál velmi zdařile roli děkana. Netušil ani on, ani my, že to bude jeho výstup poslední.

Joža Brus už není mezi námi, avšak zanechal za sebou světlou stopu své plodné práce, která nemůže být zapomenuta.

FRANTIŠEK HOLUŠA

ve škole Františka Štěpánka

posedmé

15a

Sluha dochází k Lízalovi, rozkládá papíry na stůl před něho. Lízal se snaží při přejímání udržet si postoj, jako by se ho to netýkalo, i při podpisu; je tak bokem skoro povznešeně.

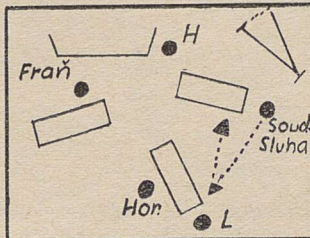
15a

SLUHA (rozloží po stole soudní akta) Tady mám něco pro vás od císařského královského okresního soudu. Poděpište mně to tady, že jsem vám to správně doručil.

LÍZAL Od soudu? (Drží spis daleko před očima a začíná číst) A co?

SLUHA To já nevím. (Vyndá z kapsy u vesty lahvičku s inkoustem, namočí pero a podává potvrzující lístek Lízalovi k podpisu) Tady — (ukazuje prstem místo k podpisu)

LÍZAL (otřepe pero a nemožně podpisuje)

15b

Sluha zastrčil kalamář a pero do brašny, odchází ke dveřím, pak jako by se rozmyslel požádá o pivo, sedá k zadnímu stolu.

15b

SLUHA (Hospodskému) Dejte mně sklenici piva.

16

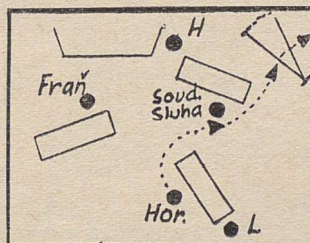
Lízal pomalu bere listinu, otáčí se do hledišť, pomalu čte, cítí pohledy všech na sobě. Pak se otáčí směrem k zadnímu stolu, rozesměje se, ale jak mluví, víc a víc si uvědomuje to ponížení, postava se hroutí zase jakoby sama do sebe. Horačka odchází a u dveří pronáší ne odsudek, ale velkou životní pravdu, klidně a mírně. Pak odchází. Lízal jí nevnímal, je uzavřen, čelem do hledišť.

16

LÍZAL (dopíše a pak za úplného ticha rozdělává spis. Čte) Co? (Hledí do papíru, zasměje se) Vávra mě žaluje? A — a — a — cákra! (Sbaluje listinu) A hned! (Zatřepe rukávem) Už se syp — No počké. (Schovává žalobu do západky) Dež žalovat — tak žalovat, ale — (sáhne po sklenice a zešíroka se rozvalí u stolu) Za tenhle kósek nedostaneš hani šupinu! ... (Pije) Pěkně se mně odslóžil — pěkně — ten můj zeť — (Posedá) Pěkně — pěkně —

HORAČKA Bože, co se divíte?! Pro peníze si ju vzal, pro peníze žaluje. Potěš vás Pánbu, stréčku Lízale. (Sáhne mu levicí na sehnutá záda) Dé Pánbu dobró noc!

HOSPODSKÝ a FRANĚK Dobrou noc. (Horačka odejde)

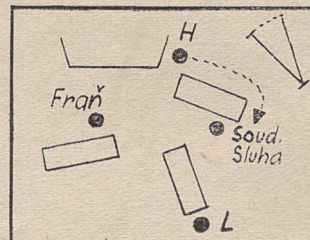

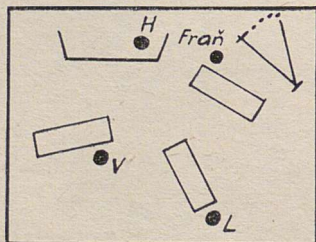
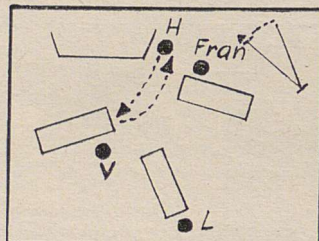
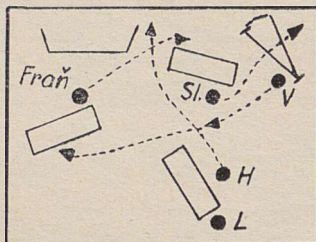
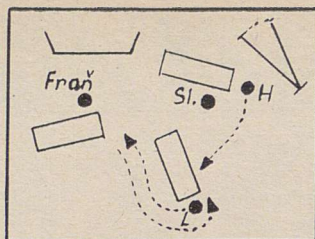
17

Po odchodu Horačky se Lízal vztyčí, zachvátí ho furiantství, ale nikdo mu neodpovídá. Vstává, dochází až k Fraňkovi. Je ve své bolesti sám.

17

LÍZAL Luntí! — Všeci só luntí! A ten vdovčisko škaredé je lunt ten největší — (Rozkřikuje se) A pite, chlapci, pite! Každýmu dám, kdo přinde — a flašku vína na stůl a tady temu pánovi od hůřadu taky. Žádné nesmí říct, že su já škřá! —

18

LÍZAL (polo s pláčem) Pravda, pantáto, že sú dobré hospodári — Púllán, jak sem ho kópil — tak ho mám a ještě jeden sem kópil. — Koně mám, čtyřcet centů na ně možu naložit z pekla s tím vyjedó. Ale zeť má mrchy, kočky škaredý. A temu já mám dávat peníze, které sem krvjó vydělal? Copak je v cihelní pecu? Nebo je z rebníčka vetahuju?

19

VÁVRA (vejde) Dobré kvíček. Vína mně děte. (Sedá ke stolu odloučeně od ostatních)
LÍZAL (nepozoruje ho) Ja! Dřít, dřít musí člověk, jako sem dřel já. K hotovému každé rád sedne. (Spatří Vávru a zarazí se) Aha! (Vytrěští oči. Po chvíli za úplného ticha) Co tady chceš?

20

VÁVRA (neodpoví, k Hospodskému) Byla tu žena pro maso?
HOSPODSKÝ Byla. (Staví víno na stůl a odejde)
VÁVRA A s kým to šla nazpátek?
LÍZAL S Franckem šla. Te tady sedíš a žena ti chodí s Franckem. Co tu chceš, ptám se ti?
VÁVRA Myslím tolik co vy.
LÍZAL A když su tu já, te tu taky musíš bét?
VÁVRA (s klidem) Máme tu oba místa dost.
LÍZAL Ale te máš bét duma.
VÁVRA (posměšně) Když něsu doma, su tady.
LÍZAL Ale já povídám, že máš bét duma. Máš ženu, děti — — koně máš popravít, ať mně není haňba — že máš — takový kočky škaredý —
VÁVRA Šak s nima neježdáte.

21a

LÍZAL Neježdám, neježdám, ale haňba je mně, že můj zeť má kočky a ne koně. A te se tólaš po hospodách.
VÁVRA A šak vy ste tu myslím od rána — —
LÍZAL Já tady možu sedět, já nemám děti, ale ty utrácíš a máš děti — —
VÁVRA Šak piju za svý. Vy ste mně na to ještě nic nedal.
LÍZAL A nedám. Každýmu sem dal, ale tobě — tobě nedám nic.

18

Lízal je až těsně u Fraňka, jako by od něho chtěl slyšet potvrzení všeho toho, co říká, ale Franěk beze slova vstává a odchází ke stolu dozadu. Lízal zůstává chvíli nehnutě stát, dívá se do místa, kde seděl Franěk, jako by nemohl uvěřit tomu, že je úplně sám. Pak se otáčí do hlediště a potácivě jde ke své stoličce. S poslední větou se otáčí ještě na Hospodského, který přináší na jeho stůl láhev vína, pak klesne těžce, poslední naděje zmizela.

19

Vchází Vávra. U dveří se po pozdravu zastaví, dívá se ke stolu, kde sedí Soused, Soused pod jeho pohledem vstává, odchází, jako by si omylem sedl k tomuto stolu. V této pauze zní význání Lízala bolestně, lidsky. Soused došel ke stolu vzhledu a Vávra si sedá tam, kde seděl Soused — k prázdnému stolu, zády k Lízalovi; čepici pokládá na stůl. Teď si ho Lízal uvědomí, jako by se znovu vracel do skutečnosti. Vávra je pro něho skutečnost.

20

Vávrova záda významně svědčí o tom, že ignoruje Lízalovu přítomnost. Obrací se na Hospodského, který mu přináší víno. Lízal mluví do Vávrových zad, ten odpovídá, aniž se otočí. Ta záda, to je tvrz, která Lízala provokuje.

21a

Vávra se poprvé otáčí napůl k Lízalovi, jako by chtěl vtáhnout do děje ostatní v hospodě.

O KONCEPCI PŘEDNAŠEČOVA VÝKONU

Přednášeč, který se orientoval v celku i v detailech textové předlohy, může přistoupit k přípravě koncepce svého výkonu. Celá předchozí práce se dotýkala textu a přednášečova vztahu k němu a bylo při ní objeveno mnoho vlastností a možností textu, jež se odrazí ve výkonu. Ovšem nyní je třeba tyto poznatky a součásti budoucí koncepce výkonu uvést do souvislosti a záměrného, jednotného programu přednášečova vystoupení.

Recitátor teď stojí poučenější a znalejší znovu před textem jako celkem. A uvědomuje si, že text je neměnitelnou daností, zákonem. A že vše, i pocity nejosobnější a myšlenky nejbezprostřednější, které z recitátora vnitřně — jeho zkušenosti, názoru a představitosti — vykřesala inspirace textu, musí se ke znění textu zase vrátit. I nepřilíh zkušený recitátor již postřehl, že otázka „co tím chtěl básník říci“ je pouze otázkou literárně historickou a v praxi přednesu má význam pouze pomocné studijní otázky v průběhu odhalování smyslu textové předlohy. Teď ale přednášeč objevuje, že stojí před opačným problémem: otázka „co tím chci říci já, recitátor“ je totiž stejně omezena zákonem textu. Recitátor ze všeho, co by chtěl sdělit, může sdělit jenom to, co mu textová předloha umožňuje. Srovnat svá chcení a své možnosti je v podstatě vytvořením koncepce recitačního výkonu.

Jistě je leccos vyřešeno již prací na analýze textu. Protože i nejpozornější ohled k textové předloze nemůže vyloučit fakt, že vykládajícím je tu sám recitátor, člověk současného světa a vlastního názoru. Projevuje se to často v práci na starších textových předlohách, které mnohdy kladou nesnadné otázky — jsou v nich např. časté náboženské odkazy. Dnešní čtenář i recitátor jim automaticky nepřikládají náboženský význam. Rozumíme jim s naprostou samozřejmostí jako symbolům pro soud, život, zákonitost: dialog s nebesy dešifrujeme jako sebezpytování, sebehodnocení.

Je tomu např. i ve Vrchlického Baladě vánoční, kde se řečnická otázka nad krutou popravou selských rebelů „... pane Bože, což tvá láska opustila zem?“ rozrůstá přímo do dějové situace:

Jako svícen strom ten stojí, vánoční to strůmek v chvoji,
pěkný ramenáč!

Tu děl kdosi ve mraku:
„Já jej rozsvítl!“
Blýsklo se všem ve zraku,
síra, oheň, dým...

A když se široko daleko viditelný strom, ověšený mrtvolami poražených, rozhořel:

občas náhle v jeho jas
boží anděl slét'
sedlákovu duši vzal, na srdce ji Bohu dal
jako bílý květ!

První situaci pocítujeme jen jako dramatizující prvek vyjádřený zosobněním živlu do přímé řeči, přičemž si

tuaci druhou bereme jako symbolický výraz hodnocení: rebelie jsou nevinny, stala se jim křivda.

Obtížnější jsou převody významu v situacích textu vázaných na dobové realie. Často došlo k významovým posunům ani ne tak vědeckým rozvojem jako spíše rozšířením obecného vědomí a vzdělání ve všech oborech přírodních věd — např. u Nerudových Písní kosmických. V jiných souvislostech vznikly a v jiných se dnes objevují úvahy: „Že malinké vy prý hvězdičky / jste obrovská samá těla — / a od jedné k druhé prý sto let / a k některé věčnost celá? // Což nevidím, že jste droboučké / a v jakém jste k sobě skladu? — / já — nahoře být — bych kamenem vás přehodil celou řadu!“ Humornost těchto naivních jistot je pro dnešního posluchače docela jiného kalibru než před sto lety. Proti tomu velmi náročný na vlastní představu přednášečova je obraz, který je proti svému záměru anachronismem: „noha parou cválá“. Nerudovi je dokladem technického pokroku, zatímco pro nás je málem už důkazem technické zaostalosti! Recitátor, který si uvědomí tyto disproporce, jistě nalezne řešení.

Říkává se, že recitátor je zástupcem básnickovým. A je to v jistém smyslu pravda. Ale je především básnickovým **vykladačem**: je především sebou samým, recitátorem. Proto se např. na situaci sociální, na něž je tak bohatá naše literatura, dívá jinýma očima, z odstupu své doby. Pocituje ovšem ve Wolkrově zobecnění (např. v básni Žebráci) sociální pozadí doby, kdy denně klepali žebráci na dveře, ale **realizuje především smysl veršů**. Smysl, který přesahuje téma žebráků, proletářů atp. A podkládá významům analogické vztahy mezi lidmi dnešní doby. Jen tím ovšem **mluví k dnešní době**.

Často se realizuje vědní recitátorská předloha, jakou je Dykova Země mluvív. Ale pokud by k ní recitátor(ka) přistoupil jen s vědomím dobových souvislostí díla, podá posluchači jen rekonstrukci dobových názorů — starých padesát let, která je snad užitečná pro ukázkou autorových názorů a použitelná jistě dobře ve funkci ukázky k literárně historickému výkladu o autorovi. Ale jako umělecký výkon přednášeče žádá si dnešní vystoupení promluvu k dnešní době, **aktuální projev**. Přednes jako umělecká disciplína je totiž **aktivním** projevem a jeho aktivita spočívá právě v bezprostřední promluvě dnešního přednášeče k dnešní problematice pro dnešní diváky. Verše, které přednášeč nemůže vyložit a hlasově realizovat v aktuálních souvislostech, měly by asi počkat v dramaturgických představách na svoji dobu.

VIKTOR DYK ZTRACENÁ ILLUSE

S jasnýma očima hled' dále kolem sebe.
Dál kráčeš cestou svou. Tvá víra je tvůj dar.
Nechť fičí chladný mráz, nechť sebe více zebe,
v té zimě zkřehlé tak neztrácej tepla jar.

A nech ty rozvážné dál nesměle se behat.
Jich počtům usměj se, ty jenž jich chybu znal,
kde jiní selhali, ty nemáš právo selhat
ni práva vzdáti se, kde jiný snad se vzdal.

A v jejich lampičce když dohasíná olej
v tmě proto neuvěř; je nutno dál se brát.
Ty cizí slabosti se nikdy nedovolej
a k vlastní omluvě necituj cizích vad.

Vždy, když se připozdí, strašidla vidí baby,
vždy, když se setmělo, je hrůza pojímá.
Ty věren pouti své, byt', abys došel, slabý,
hled' v jasný zítřejšek jasnýma očima.

MALÁ GALERIE RECITÁTORŮ

Jana Zikmundová je odbornou pracovnící Okresního kulturního střediska v Prostějově, kde se stará o umělecký přednes a estetickou výchovu. Je absolventkou olomoucké filosofické fakulty — do doby studií spadá i počátek její intenzivní a úspěšné recitátorské práce. Od roku 1962 do roku 1965 je sólistkou recitačního souboru Stafeta Olomouc, v letech 1961 až 1963 pracuje v souboru malých jevištních forem Skumafka a v letech 1963 až 1964 v divadle poezie olomoucké filosofické fakulty Zápalka. Jsou to soubory, které ve své době patřily ke špičkám soutěží. Na Wolkrově Prostějově 1963 byl oceněn výkon Jany Zikmundové v snad nejlepším inscenaci divadla poezie Zápalka, v montáži poezie sovětských autorů Jevtušenka a Vozněnského nazvané Čistý oheň. Na Wolkrově Prostějově vystupovala mnohokrát i jako sólistka — třikrát tu získala první místo ve své kategorii (poprvé v roce 1962, naposledy v r. 1971), několikrát zvláštní cenu. První místo získala také ve dvou prvních ročnících Moravského festivalu poezie ve Valašském Meziříčí, kde v posledních letech vystupuje už jako členka poroty. V současné době vede recitační skupinu ZK Železáren Prostějov, pomáhá recitátorům svého okresu (její péče se projevuje v jejich častém umístění v soutěžích), pracuje v krajském i ústředním poradním sboru pro umělecký přednes. Spolupracuje s olomouckým rozhlasem a Divadlem hudby, kde počátkem tohoto roku úspěšně uvedla vlastní recitál. Její přednáškové výkony jsou velmi vyrovnané a na vysoké — lze říci profesionální — úrovni.

Aktuální smysl ovšem nespočívá v násilné aktualizaci přidávající k textu vlastnosti, které v něm nejsou zásadně obsaženy. Nikoli násilné zdůrazňování nebo obracení textu a zlehčování významů, ale průběžný a přirozený vztah ke smyslu textu vcelku je znakem přednášecovy aktuální myšlenky.

Z Dykova díla dnes přetiskujeme méně známé verše z roku 1915. Je to třetí část triptychu ze sbírky Anebo. Budou možná pro recitátory dramaturgickým překvapením. Jejich prostá zpěvnost připomene v lecčems často citované verše Nerudovy, Neumannovy i Kiplingovy. V první části autor mříí na ztrátu mladého nadšení pod omluvou „ztráty iluzí“, v druhé rekonstruuje program rezignace a v třetí formuluje program vytrvalé pevnosti a nezměnného optimismu.

Ze by tyto šedesát let staré verše byly opravdu staré? A že by nestačil jen a jedině současný pocit současného recitátora, aby je rozezněl naplno pro dnešního posluchače? Zamyslete se nad těmito verši — i nad mnoha dalšími, které dodnes unikají zbytečně pozornosti přednášečů.

VÍTĚZSLAVA ŠRÁMKOVÁ

MARIANNINY ROZMARY

ALFRED DE MUSSET

Dokončení

Přeložil Josef Hajný

MARIANNA
Octavio. A víte, co mi chtěl?
Vyznal mi lásku nějakého Coelia. Kdo je ten Coelio? Buďte tak laskav a zakažte oběma, aby k nám chodili!
CLAUDIO
Coelia znám, je to syn naší sousedky, paní Hermie. Co jste mu na to řekla?
MARIANNA
O to snad vůbec nejde. Copak nechápete? Nechci, aby sem

chodili. Bojím se, že by mohli být dotěrní a přejl si, abyste mě toho ušetřil. (Odejde.)
CLAUDIO
Tibiol Tady něco nehraje!
TIBIA
Myslíte, pane?
CLAUDIO
Proč mi nechtěla říct, co mu odpověděla? Takové vyznání je nestoudná drzost, ale bylo by dobré znát její odpověď. Něco

mi říká, že zpěváky platí ten Coelio.
TIBIA
Za to dám krkl... Ale co s tím...
CLAUDIO
Co když mě žena podvádí, a celou tu povídačku si vymyslela, jen aby mě zmátla a přivedla na falešnou stopu? A jestliže ano, pak běda! Má pomsta bude strašlivá! (Odejdou.)

Jednání druhé

1. scéna

Octavio a Ciuta

OCTAVIO

Vy říkáte, že ji nechá?

CIUTA

Ale vůbec ne. Ten je do ní zamilovaný až po uši! Užírá se a vlastně ani neví proč? Skoro bych řekla, že přestal věřit vám, mně a vůbec celému světu!

OCTAVIO
Ale já se nevzdám! Coelio bud vyhraje, nebo ať přijdu o hlavu.
CIUTA
Když on ale nechce! ...
OCTAVIO
Ať chce nebo ne, budu jednat. Vždyť jsme se na tom dohodli. A Claudia pošlu do horoucích pekel! Nenávidím ho, pohrdám jím a hnusí se mi jako červ.
CIUTA
Dobrá! Vyřídím Coeliovi vaši odpověď, ale já už se do té záležitosti nebudu míchat.
OCTAVIO
Připadám si jako karbaník, který drží bank za někoho jiného a nepadá mu karta. Raději svého přítele přivede na buben, než by přestal hrát. Stokrát víc ho dopaluje, že prohrává cizí peníze, než kdyby prohrál celé vlastní jmění. (Přichází Coelio.) Coelio, ty se prý chceš vzdát?!

COELIO
A co mám dělat?
OCTAVIO
Přestals mi věřit, nebo co? Jsi bledý jako stěna!
COELIO
Odpuť mi, prosím tě. Dělej, co uznáš za vhodné. Jdi za Mariannou a řekni jí, že zemřu, jestli mě nevyšly. Můj život závisí na jejích očích! (Odejde.)

OCTAVIO
To jsou, pane, oči... Skoro bych řekl... (Přichází Marianna) Už budete moc klidně spát, krásná Marianno. Coelio si našel jinou, a serenády teď bude pořádat pod jinými okny.
MARIANNA
Ach! Škoda, že jsem nemohla poznat jeho lásku. Vidíte, jak mi osud nepřeje. Zrovna jsem ho začínala milovat.
OCTAVIO
Opravdu?!

MARIANNA
Na mou duši. Rozhodla jsem se, že dnes nebo zítra večer, nejpozději v neděli budu jeho. Jakpak bych mohla odmítnout někoho, kdo si vybral takového prostředníka, jako jste vy! Ta jeho láska mi spíš připadá jako čínština nebo arabština, protože potřebuje tlumočnicka, aby se domluvila...
OCTAVIO
Jen se klidně vysmívejte.
MARIANNA
Nebo snad je ta láska ještě nemluvně a vy jeho moudrá chuť, která ho kolíbá a hladí, aby ho pak pustila hlavičkou na zem?

OCTAVIO
Ta moudrá chuť se spokojila s tím, že mu dala napít zázračného mléka, kterým krmila kojňáka vás. Ještě vám na rtech zbylo pár kapek, protože se mísí do každého vašeho slova.
MARIANNA
A jak se jmenuje to zázračné mléko?
OCTAVIO
Lhostejnost. Vy neumíte milovat, ani nenávidět. Jste jako růže bez vůně a bez trní!

MARIANNA
Řekl jste to moc krásně! A přirovnání jste si připravil dopředu? Pokud nezhazujete koncepty svých projevů, věnujte mi ho, prosím vás, ráda bych mu naučila svého papouška.
OCTAVIO
Myslíte, že je to urážka? Vždyť květ bez vůně není o nic méně krásný. Naopak, ty nejkrásnější květiny přece nevoní. Až se z vás jednou stane mramorová socha z Calatey, určitě se pro vás najde důstojný výklenek vedle zpovědnice...
MARIANNA
Milý bratránku, copak vám není líto žen? Vás nedojímá jejich osud? Zamyslete se trochu nad tím, co mě potkalo: zamiloval se do mě Coelio, nebo se aspoň domnívá, že mě miluje. O své lásce vypráví svým přátelům, a ti se rozhodnou, že mě pod hrozbou smrti donutí stát se jeho milenkou. Věřte, že si ve vás vybrali skutečně důstojného mluvčího. Máte za úkol vyřídít mi, že nejpozději do týdne musím být Coeliova. A teď si prosím vás představte, co bude dál, když vám vyhovím... Jen žena beze cti může vyhovět takovému návrhu. Celé město mě bude pomlouvat, ukazovat si na mě prstem a na moje jméno se budou skládat posměšné písničky. Když odmítnu, budou o mně říkat, že jsem chladnější než socha. A muž, který se opováží zastavit mě na náměstí, když jdu do kostela, bude mít zcela určitě právo říci: „Jste jako růže bez vůně a bez trní.“!

OCTAVIO
Tak se nezlobte, drahá sestřenko!
MARIANNA
Není snad ctnost a věrnost k smíchu? Chudák dívčí srdce, které si myslelo, že má nějakou cenu a představovalo si, jak je skropí slzy dřív, než něžná ruka otevře jeho květ paprskům slunce. Není to všechno pouhá mýdlová bublina, která praskne při prvním nešetrném dotyku úst náhodného kavalíra?

OCTAVIO
Omyl, drahá sestřenko! Mýlíte se ve mně i v Coeliovi.
MARIANNA
Co je vlastně žena? Chvilková zábava, křišťálová sklenka s perlivou kapkou rosy, kterou vypijeme, a sklenku... (gesto) Žena! Každý z vás by mohl říct, když ji potká: „To by byla krásná noc!“ Kdyby některý muž sklopil oči a zašeptal: „Vždyť může být pro někoho štěstím na celý život!“ a nechal ji projít, nepřipadal by vám jako pitomec? (Odejde.)

OCTAVIO
Ta je divná! Něčeho bych se napíll! Takhle lacrimaechristi kdyby bylo. Měl bych někoho poslat pro Coelia... a pro Rosalindu... Co se to se mnou děje? — jako by mě někdo škrtl... A navíc začínám být smutný jako pohřební prů-

vod... Ty zvony mě přivedou do hrobu... Boli mě celé tělo a jsem jako zdřevěnělý. Že by se mi chtělo spát?... (Přichází Claudio a Tibia.)

OCTAVIO
Bratránku Claudio, takového soudce jako vy, by pohledal! Kam máte tak naspěch?
CLAUDIO
Co tím myslíte, pane Octavio?
OCTAVIO
Že jste nevidaně krásný hodnostář.
CLAUDIO
V řeči nebo postavou?
OCTAVIO
Přirozeně, že v řeči. Ta výmluvná paruka a ty vaše čitelné nožičky! No (mlaskne si)...

CLAUDIO
Mimochodem, vzácný šašku, neušpinil jste si náhodou prstíčky o moje dveře?
OCTAVIO
Kdypak, vy nanicovatý paragrafe?
CLAUDIO
Když jste chtěl zaklepat, vtíravý ošuntě.
OCTAVIO
Klidně si je dejte natřít, nebojím se, že bych si ušpinil prsty.
CLAUDIO
Ale jděte, vykutálený bratránku.
OCTAVIO
Nikdy na ně nezaklepu, ostražitý šantalo!
CLAUDIO
Ale klepal jste, a málem vám přivřely prsty! Moje žena nařídila, aby vám přibouchli dveře před nosem, víme?

OCTAVIO
Promni si oči, nádhéro! Jsi na špatné adrese!
CLAUDIO
Vidím dobře i bez brýlí, nedodotknutý vtipálku! Copak ses mě ženě nedovořil?
OCTAVIO
Já? A proč? Ty bystrozraký čmuchale!
CLAUDIO
Ty, místo tvého Coelia! Všechno jsem naneštěstí pro tebe slyšel!
OCTAVIO
Kterým uchem, neúplatný reprezentante!
CLAUDIO
Uchem své ženy. Pověděla mi to, drahý nestydo!

OCTAVIO
Opravdu, zbožňovaný manželi? A nenechalo si nic pro sebe, to rozkošné ouško?
CLAUDIO
Odpověď, kterou ti mám vyřídít, ochlasto!
OCTAVIO
Tu znám líp než ty, justiční omyl!
CLAUDIO
Tak ti ji vyřídím ještě dodatečně, ty pazgřivče.
OCTAVIO
A víš, že mi na srdci zrovna neleží, katův pomahači! I bez ní budu živ!
CLAUDIO
Jen aby, sladký fešáčku! Hodně štěstí!
OCTAVIO
Spolehni se, ty vykloubené ra-

meno spravedlnosti! Spím stejně dobře, jako ty na přelícení! (Claudio a Tibia odejdou.)

OCTAVIO
(Sám.) Tamhle jde Coelio! Coelio! Coelio! Co se mu zas k čertu stalo? (Vejde Coelio.) To jsem rád, že jdeš! Víš, co nám ta tvoje princezna provedla! Všechno vyzvolila svému muži!
COELIO
Jak ses to dozvěděl?
OCTAVIO
Z první ruky. Od Claudia. Měl jsem s ním před chvílí roztočímý rozhovor. Marianna prý nařídila, že nám mají přibouchnout dveře před nosem, jak se objevíme.
COELIO
A co říkala ona?
OCTAVIO
Nic, z čeho by se dalo tušit, že je tak líbezná. Ale neřkala taky nic nepřijemného. Ty, Coelio, raději ji nech! A pojď se raději napít!

COELIO
Proč?
OCTAVIO
Proč, proč! Zapít to všechno! Taková upejpavka! A ty ješ řeči! Zůstal jsem s pusou otevřenou. Tak už na ni nemysli! Ať do mě hrom uhodí, jestli na ni ještě někdy promluví! Pojď se napít!

COELIO
Sbohem.
OCTAVIO
Kam jdeš?
COELIO
Musím si ještě něco zařídit.
OCTAVIO
Nač myslíš? Tváříš se, jako by ses chtěl jít utopit. Na světě je spousta Mariann. Pojď se napít a Marianně se vysmějeme.
COELIO
Opravdu už musím jít. Zítra nashledanou. (Odejde.)

OCTAVIO
Coelio! Coelio! Najdeme ti jinou Mariannu, hodnou a pěknou a hlavně ne svíčkovou bábu! (Vidí, že se Coelio ani neobrátí, tak mávne rukou.) Ech! Zase ty zvony. Hlava se mi z nich rozskočí! Nejraději bych smutek utopil ve víně, nebo víno ve smutku! (Přichází Marianna.)

MARIANNA
Vy jste tady ještě, pane Octavio?
OCTAVIO
Jsem, a sám, nejraději bych se opil, abych viděl svět dvakrát a mohl si dělat společnost!
MARIANNA
Ale jděte! Copak nemáte jiného přítele nebo přítelkyni, kteří by vás zbavili té hrozné samoty?
OCTAVIO
Po pravdě řečeno, chtěl jsem jít za Rosalindou, ale tu už asi někdo pozval na večeri.
MARIANNA
To je ovšem mrzuté. Už chápu, proč je ve vašem srdci tak prázdné.
OCTAVIO
Ano, máte pravdu, je prázdné,

a nejraději bych tu prázdnotu vyplnil lahvi vína.

MARIANNA

A jaké pijete víno? Levnější druhy?

OCTAVIO

Prosím vás!

MARIANNA

Myslím, že byste nepoznal rozdíl mezi levným a dražším vínem!

OCTAVIO

To bych spíš nepoznal slunce od lucerny!

MARIANNA

Věřte mi, že je víno jako víno!

OCTAVIO

Vy žertujete?

MARIANNA

Vůbec ne, jen jsem si myslela, že s vínem je to jako se ženami. Copak žena není stejně drahocenné víno, započtené voskem? Skrývá stejné vlastnosti. Rozdíl je mezi jeho cenou a opojností. Vždyť i mezi ženami jsou slivky a lacrima christi. Jaké to máte srdce, když váš jazyk je vyhrávavější? Levného vína byste se nenapil, ale laciné ženy milujete. Ušlechtilé víno, jež zrodila láva Vesuvu a zahřívalo žhavé slunce, vás na vratkých nohou dovede do náručí prodejné holky. Kdybyste se opil obyčejným vínem, dělalo by se vám zle, ale své srdce zpijete tak lacině! Dobrou noc, bratráčku! A šťastnou kocovinu! Ať se vám ta vaše Rosalinda brzy vrátí.

OCTAVIO

Ještě slovíčko, krásná Marianno. Budu stručný: Jak dlouho se mám podle vás dvořit láhvi lacrima christi, abych si získal jeho přízeň? Říkáte, že je v něm božská ušlechtilost, a sprosté víno se mu podobá jako holka královně! Vidíte, a přece by si dalo říct dost snadno... Nedošlo se mu ani dobré vychování, o zásadách škoda mluvit, a podívejte se... Stačilo by říct a uteklo by ze svého kláštera, aby mi dopřalo čtvrt hodinku sladkého zapomnění, a pak zemřelo. Jeho voňavé a růžové voskové panenství by padlo do prachu... A málem by se mi rozplynulo na rtech při prvním polibku.

MARIANNA

A myslíte, že stojí za víc? Kdybyste je miloval doopravdy, nešel byste, třeba pro jedinou kapku, do kráteru sopky?

OCTAVIO

Za víc nebo za méně? Co na tom záleží?! Ví, že se dobře pije a že jeho údělem je, aby bylo vypito. Bůh neumístil jeho pramen na nepřístupný vrchol nebo do hluboké propasti, ale zavěsil ho do zlátnoucích hroznů, které jako réвовá koruna věncí cesty. A hrozny se, jako kurtizána, nechají hladit rukou každého pocestného, nastavují slunci svá bujná nadra a celý den kolem nich bučí roje včel a sršňů. Živnivý pouťník si lehne do stínu pod zelené listy révy a ona ho nenechá nikdy marně toužit a neodepře mu

sladké krůpěje, podobné slzám radosti, jimiž její srdce přetéká. Ach, Marianno, krásna je osudný dar... Chlubí se zdrženlivostí, ale neví o ní, že se podobá lakotě, že nebesa se spíš slitují nad její slabostí než nad její krutostí. Dobrou noc, sestřenko! Kéž na vás Coelio zapomenel! (Octavio i Marianna odejdou.)

2. scéna

Coelio, Ciuta

CIUTA

Pane Coelio! Pane Coelio, počkejte!

COELIO

Co je, Ciuto?

CIUTA

Dejte si pozor na Octavia. Neříkal vám náhodou, že Marianna přikázala, aby mu přibouchli dveře před nosem?

COELIO

Ano, říkal... Ale proč bych si měl dávat pozor?

CIUTA

Viděla jsem je před chvílí, jak si povídají.

COELIO

A co má být? Nejspíš si na ni počkal a promluvil s ní o mně.

CIUTA

Ale ne, oni si spolu nějak moc přátelsky šuškali...

COELIO

Víš to určitě, Ciuto! (Ciuta přikývne.) Tak jsem nejšťastnější na světě! Určitě ji přesvědčoval o mé lásce.

CIUTA

Žehnej vám pánbůh, pane. (Odejde.)

COELIO

Proč nejsem rytíř? Při turnajích bych nosil Marianniny barvy a zkropil bych je vlastní krví. Mít tak soka? Co? — celé vojsko! Porazil bych ho! Vlastní život bych obětoval, kdybych mohl! Výmluvný nejsem, ale dovedu jednat! Neumím vyjádřit, co nosím v srdci, a zemřu dřív než to vypovím! Jako vězeň, kterému vyřizli jazyk. Marianno! Marianno!

3. scéna

Claudio, Marianna, pak Octavio

CLAUDIO

Vy si asi myslíte, že jsem panák, který je na světě proto, aby ho strčili do zelí?

MARIANNA

Máte rozkošné nápady, příteli. Jak jste na to přišel?

CLAUDIO

Vy si asi myslíte, že soudce nezná váhu slov a že si můžete s mojí důvěřivostí zahrávat?

MARIANNA

Kdopak vás dnes tak rozlobil?

CLAUDIO

Vy si asi myslíte, že jsem neslyšel, co jste řekla? „Jestli se zase objeví ten člověk nebo jeho přítel, zabouchněte před nimi dveře!“ Ale jak si mám myslet, že je všechno v pořádku, když vás pak vidím, jak s tím přítelem rozprávíte po klekání před hospodou?

MARIANNA

Vy jste mě viděl?

CLAUDIO

Jistěže viděl! Na vlastní oči! Mám dojem, že stát před hospodou a rozprávět s mužem se nehodí na ženu člověka v mém postavení. Nač potom bouchat dveřmi, když máte schůzky venku?

MARIANNA

Kdopak jste mi zakázal mluvit s vašimi příbuznými?

CLAUDIO

Jestli někdo z mých příbuzných patří mezi vaše milence, uznáte, že je lepší, když se podobným rozhovorům vyhnete!

MARIANNA

Octavio, a můj mileneček? Vy jste se zbláznil! Ten se přece nikdy nikomu nedvořil!

CLAUDIO

Je to nemrava a ošilec.

MARIANNA

Pak mám tedy o důvod víc, aby nepatřil mezi **moje milence**, jak jste se roztomile vyjádřil. Dělá mi docela dobře mluvit s Octaviem před hospodou.

CLAUDIO

Chcete mě provokovat tou svou výstředností? Nepřejte si mě, a raději si rozmyslete, co děláte!

MARIANNA

K čemu vás chci provokovat? Zajímalo by mě, nač byste se zmožil!

CLAUDIO

Zakazují vám s ním mluvit. Kdykoli, doma, u přátel, a venku především.

MARIANNA

Ale, ale, vy máte originální nápady! Octavio je přece váš příbuzný, a tedy i můj. Mohu s ním mluvit, kdykoli se mi zachce, třeba i venku, nebo u přátel, nebo doma, když k nám přijde!

CLAUDIO

Jestli budete jednat proti mé vůli, uvidíte, jak vás potrestám. To si pamatujte!

MARIANNA

A vy si laskavě zapamatujte, že budu jednat podle svého rozumu! Kdybyste se na ucho postavil! Mně je to úplně jedno!

CLAUDIO

Tak dost! Buď uznáte, že je nevhodné stát s mužem před hospodou, nebo mě doženete k násilí, které se nehodí k mému postavení! (Odejde.)

MARIANNA

(Sama. Zvoní na zvonek.) Pojďte sem někdo! (Vejde Tibia.)

TIBIA

Paní si ráčí přát?

MARIANNA

Půjďte před hospodu a najdeš tam mladého muže. Řekneš mu, že má ke mně okamžitě přijít. (Tibia se ukloní a odejde.) (Sama.) Co se to, proboha, děje? Za koho mě mají? Copak je na tom něco špatného?... Jak to dnes vypadám? Ty šaty jsou nemožné!... Co vlastně mělo znamenat to: „Donutíte mě k násilí“? Nejraději bych někomu natloukla! (Poráží židle.) (Vejde Octavio.)

MARIANNA

Posaďte se, Octavio, musím s vámi mluvit.

OCTAVIO

A kam se mám vlastně posadit?

Co se děje?

MARIANNA

Vůbec nic.

OCTAVIO

Podle vašeho pohledu bych ale soudil o opaku.

MARIANNA

Přemýšlela jsem o vašem příteli Coeliovi. Proč se nevyssloví sám?

OCTAVIO

To máte tak: několikrát vám napsal, ale vy jste dopisy buď roztrhala, nebo mu je vrátila. Posílal za vámi, ale vy jste každého odbyla, pořádal pro vás serenády, a vy jste ho nechala stát pod okny a marně čekat. Nedivte se, že se ze zoufalství rozhodl upsat ďáblu.

MARIANNA

Tedy vám.

OCTAVIO

Ano.

MARIANNA

Tak mi o něm něco řekněte.

OCTAVIO

Opravdu chcete?

MARIANNA

Ano, opravdu.

OCTAVIO

Vy žertujete?

MARIANNA

Vy jste ale povedený vyslanec! Mluvejte, ať už chci žertovat nebo nechci!

OCTAVIO

Vy se zlobíte?

MARIANNA

Octavio, já chci milence... Nebo aspoň ctitele. Poradíte mi? Vyberte mi sám... Coelia nebo někoho jiného, to je mi jedno... Toho, kdo mi dnes nebo zítra večer nechá zpívat pod okny, pustím do domu... Tady máte šátek, a ať mi ho přinese ten, koho mi vyberete.

OCTAVIO

Marianno, je mi jedno, proč jste ke mně vlídná, ale prosím vás, vyslechněte mě až do konce, když už jste pro mě poslala. (Klekne si.)

MARIANNA

Tak mluvejte.

OCTAVIO

Budu stručný. Jestli si někdo na světě zaslouží vaši náklonnost, pak je to Coelio. Je schopen vás pochopit, žít pro vás, nebo zemřít. Já nikdy za moc nestál a přiznám se, že vášně, kterou velebím, má ve mně mlírného vyslance. Pro něj jste Bůh, a on je váš oltář! Jste mladá a krásná, ale jste vydána napospas starci, který není a nebyl schopen vás milovat. Kdybyste věděla, jaký poklad v sobě skrýváte! Vy i Coelio! Kolik štěstí je ve vašem svěřím mládí, v tom svítání a rose života. Co mám ještě dodat? Neumím mluvit řečí lásky. Dokážu vás vůbec něco dojmout? Umíte se vroucně modlit k bohu, tak mi poradte, která modlitba by vyjádřila, co mám na srdci.

MARIANNA
Vstaňte, Octavio! Kdyby sem někdo přišel, myslel by si, že mi vyznáváte lásku.

OCTAVIO
Marianno! Jako byste se mi posmívala! Nehaste první jiskřičku ve svém srdci! Ta krátká chvíle štěstí brzy pomine... Slyšel jsem z vašich úst Coeliovo jméno. Tak přece jste si na něj vzpomněla...

MARIANNA
Tím se vám přece nevysmívám!
OCTAVIO
Vlastně máte pravdu. Snad právem pochybujete o upřímnosti mých slov... Snad nikdy mě tolik nemrzela moje pověst.

MARIANNA
Proč si to myslíte? Ne, Coelio se mi nelíbí. Povězte mi o jiném... Vyberte mi sám milence, Octavio.

OCTAVIO
Ach, ženo, třikrát ženo! Coelia nechcete, že se vám nelíbí, ale první, kdo přijde, se vám líbit bude! Nechcete muže, který se už měsíc marně pokouší vám říct, že vás miluje, muže, který by zemřel pro vás jediný úsměv. A je mladý a krásný a zaslouží si vás, ale vy ho nechcete!

MARIANNA
Bud uděláte, Octavio, co jsem vám řekla, nebo vás už nechci nikdy vidět! (Odejde.)

OCTAVIO
(Sám.) Máš krásný šátek, Marianno, a tvůj hněv spíš... ale nechme toho...

4. scéna

Coelio, Octavio
COELIO
Octavio! Copak je, příteli?

OCTAVIO
Tu máš, uvaž si ten šátek na pravou ruku a vezmi si kytaru a kord! Stal ses Marianniným milencem!

COELIO
Neposmívej se mi!
OCTAVIO

Je krásná noc, za chvíli vyjde měsíc, a Marianna je sama. Její dveře jsou nezamčené. Můžeš být šťastný, Coelio!

COELIO
Můžu ti věřit? Buď jsi mi přinesl živou vodu, nebo jsi nelístopný, Octavio!

OCTAVIO
Nač ještě čekáš? Říkám ti, že všechno jsem domluvil. Nejdřív zazpíváš pod okny, ale nezapomeň si obličej zakrýt pláštěm, aby tě nepoznali. A neměj strach! Jestli se bude Marianna zdráhat, vysvětlí jí, že už je pozdě.

COELIO
Ach, až se mi z toho svírá srdce!

OCTAVIO
A mně zas žaludek. Ještě jsem pořádně nejedl. Za svoji námahu si zasloužím pořádnou večeři! Až půjdeš z domu, poruč, ať mi ji přinesou. (Sedne si.) Hlavně, že je tu co pít. Počkám na tebe asi až do rána. Ale pospěš si, noc už pokročila! Poděkuješ mi až se vrátíš! (Coelio odejde.)

OCTAVIO
(Sám.) Dnešní noc bys mi, spravedlivý bože, měl připsat ve svých knihách k dobru! Marianna je opravdu krásná a hněv jí tak slušel! Proč se ale vlastně rozhněvala? Ani nevím... Ostatně je to úplně lhostejné, jak to, že kulička ze slonoviny padne do jamky u čísla, na které jsme vsadili. Ale přebrat milenkou příteli, to by bylo i na mě už trošku moc. Co na tom záleží, jestli Marianna nebo jiná? ... Nenáviděla bys mě, Marianno, kdybych tě miloval! Zamykala bys přede mnou dveře, a ten starý obleza, tvůj muž, by si připadal jako Apollón nebo jako Pan. A důvod? Stejný jako ten, proč kouř z dýmky stoupá vzhůru a neklesá k zemi. Třikrát blázen, kdo počítá své šance, spoléhá na ně a prosazuje svou pravdu. Spravedlnost drží v rukou sice přesné váhy, ale závaží má dutá: jen v jednom je zlaták, v druhém zamilovaný vzdech, v dalším bolest hlavy nebo počasí, a lidské činění se houpe nahoru a dolů podle rozmaru těch závaží. (Vletí kámen s dopisem.)

OCTAVIO
Co je to za žerty? (Čte:) „Dnes večer nechodte. Můj muž najal vrahy, a jestli vás chytanou, jste ztraceni. Marianna.“ Proboha, co jsem to udělal?! Bude to moje vina! Jen aby už nebylo pozdě!

5. scéna

Claudio, Tibia, pak Coelio, pak Octavio

COELIO
Nech ho vejít dovnitř, a pak po něm skoč!

TIBIA
A co když půjde druhou stranou přes zahradu?

CLAUDIO
Tak čekej na rohu!

TIBIA
Ano, pane. — Hledte, už jde. Podle stínu bych hádal, že nebude žádná nedochůdce.

CLAUDIO
Pojď se schovat. Až bude vhod-

ná chvíle, vyrazíme! (Odejdou. Vejde Coelio.)

COELIO
Marianno! Marianno!
MARIANNA

(Za záclonou.) Utečte, Octavio! Copak jste nedostal můj dopis?

COELIO
Komu to říká?
MARIANNA
Můj muž vás viděl, když jste odcházel, a slyšel všechno, co jste mi říkal. Čekají na vás. Jestli se zdržíte ještě minutu, zabijí vás!

COELIO
Copak sním? Jako bych ani nebyl Coelio?

MARIANNA
Proboha, Octavio, běžte už, dokud je čas! Budu zítra v poledne v kostele, počkejte na mne ve zpodobnění! (Stín za záclonou mizí.)

COELIO
Smrti! Smrti! Jsi tady, pomoz mi! Octavio, zrádče! Moje krev padne na tvoji hlavu. Poslals mě sem místo sebe, protožeš věděl, co mě čeká! Přání se ti splní! Pojď smrti, pojď, a skonči mé trápení! (Odchází. Když zajde, je slyšet přidušené výkřiky a hluk.)

OCTAVIO
(Přiběhne.) Coelio! Coelio! Kde jste kdo?

CLAUDIO
(Otvírá s kordem v ruce. Za ním Tibia.) Co si přejete?

OCTAVIO
Kde je Coelio?

CLAUDIO
Nevím, nemá ve zvyku spát v tomto domě.

OCTAVIO
Jestli jsi ho zabil, Claudio, vlastníma rukama tě uškrtím.

CLAUDIO
Jsi blázen, nebo náměsíčník?

OCTAVIO
A nebo ty! V tuhle dobu s kordem v ruce! Kde je Coelio?

CLAUDIO
Najdi si ho, jestli se ti chce! Já jsem neviděl nikoho vcházet dovnitř, a kdyby snad někdo chtěl, myslím, že mám právo mu neotevřít.

OCTAVIO
Coelio! (Odbíhá.)

CLAUDIO
(Tibiovi) Udělalš všechno, jak jsem přikázal?

TIBIA
Buďte klidný, pane. Může hledat do soudného dne. (Všichni odejdou.)

6. scéna

Octavio a Marianna
(Stojí u hrobu.)

OCTAVIO
Nikdo ho neznal jako já. Takhle bělostná urna zakrvá smutečným závojem je dokonale obraz jeho jemné a něžné duše. Zakrýval svou dokonalost melancholií a smutkem. Já jediný poznal tajemství jeho mlčenlivého života. Trávili jsme často spolu večery a dlouze hovořili. Teď mi připadají jako svěží zelené uprostřed pouště, jako jediné kapky rosy, které svažily mé vyprahlé srdce. S Coeliem zemřela lepší část mého já. Byl jako člověk z jiných časů: znal rozkoš, ale raději měl samotu, znal klamnost iluzí, ale měl je raději než skutečnost. Žena, kterou by miloval, mohla být šťastná.

MARIANNA
A žena, kterou byste miloval, vy, by nebyla šťastná?

OCTAVIO
Neumím milovat, Marianno. Coelio to uměl. Popel v této urně je jediný, co jsem měl rád. Dovedl vlévat své štěstí do srdce druhého. Dovedl být bezmezně oddaný a byl by zasvětil svůj život milované ženě. Pro její lásku by se bil třeba se smrtí. Já jsem jen bezcenný zhýralec. Nedovedu si vážit lásky žen, a láska, kterou probudím, je opojná, ale pomíjívá jako sen. Moje veselost je jen šaškovská maska, k níž se nehodí mé přestárlé srdce a otupělé smysly. Jsem zbabělý a jeho smrt jsem nepomstil!

MARIANNA
Jak byste ho pomstil? Sám byste přitom riskoval život! Claudio je příliš starý, aby přistoupil na souboj, a příliš mocný, aby se vás musel bát.

OCTAVIO
Coelio by mě pomstil, i kdyby ho to mělo stát život. Na mě si vrazil brousili dýky, mě zabili, v té urně mám být já. Sbohem, radosti a bezstarostnosti, sbohem veselý životě pod Vesuvem! Sbohem, maškara, hluché hostiny a serenády! Sbohem, Neapoli a krásné ženy! Sbohem, láska a přátelství! Zbylo tu po mně prázdné místo!

MARIANNA
Ale ne v mém srdci, Octavio! Proč říkáš: „Sbohem láska!“?

OCTAVIO
Protože vás nemiluji, Marianno! Coelio vás miloval!

MARIANNA
(Chvilí zařezaná, pak se rozesměje — smutným a zároveň osvobozujícím smíchem.)

KONEC

o čem vím

LOUIS DE FUNES HRAJE V DIVADLE
ANEBO DIVADLO A FILM

Staré, ale stále živé téma. Vztah divadla a filmu, filmu a divadla. Ještě jsem neslyšel, aby některý herec na otázku jeho vztahu k divadlu a filmu odpovídal jinak, než že filmuje rád, ale za základ své profese považuje divadlo. A i ti filmoví herci, kteří hrají převážně ve filmu, se rádi vracejí na divadlo, aby — jak říkají, nabrali sil. Patrně to tedy bude tak, že ve filmu se herci rádi objevují pro širokou popularitu tohoto media, pro vysoké honoráře, ale do divadla se vracejí, aby si zopakovali základní abecedu profese. Je tomu tak u nás i ve světě. K divadlu se vracejí rádi nejen Henry Fonda, ale i Smoltonovský, nejen polský Gustaw Holoubek, ale i populární komik Louis de Funés, kterého jsme zcela nedávno viděli v barevné filmové komedii Tonoucí se stébla chytá. Pomalu to bude již rok, co tento populární komik hraje večer co večer (!) v pařížském divadle Théâtre du Palais-Royal v titulní roli jevištní podoby Oscara. Osmapadesátiletý herec prý každý večer ztratí dvě kila, ale jde mu to k duhu. Ostatně poslechněme si několik vět z rozhovoru, otištěného v časopise Panorama:

DE FUNÉS: Když jsem hrál v Oscarovi poprvé, byl jsem o dvacet let mladší. Tenkrát jsme dosáhli pět set představení. A teď v lednu (1973), až skončíme, bude to skoro tři sta představení. Mezi tím byl film, který podle hry režíroval Ed. Molinaro, ale ten byl jen zkrácenou verzí, trval hodinu dvacet, zatím co na scéně jsem dvě a půl hodiny. Upřímně řečeno, sám se tomu divím, jak to dokážu. Tim spíš, že některé obzvlášť zbrklé scény, tedy ty nejobtížnější, se protáhly ze tří minut na dvanáct. A v neděli, kdy je matiné, jsem na scéně pět hodin! Minulé pondělí jsem zůstal celý den v posteli. To je výborná kratochvíle, protože jezdit vozem po Paříži není vůbec žádná legrace. Člověk při tom vidí jen hlavy nespokojených lidí. Ale když chci vidět někoho nespokojeného, stačí mi podívat se do zrcadla.

OTÁZKA: Máte pověst (ostatně jako všichni komici) smutného člověka...

DE FUNÉS: Ale, ale! Lidé si představují, že komik se pořád jenom baví, že od rána do večera dělá jen skopičiny. To není pravda, komik má i svůj normální život. Bourvil byl moc veselý i v civilu. Já tak veselý nejsem, to je pravda, ale taky nejsem žádný morous. Kdysi jsem byl, ale teď jsem prostě docela obyčejně „poněkud vážný“.

OTÁZKA: Nezdá se vám, že se obecnost v bulvárních divadlech změnila?

DE FUNÉS: Připadá mi vyspělejší, vytrbenější, zjemnělejší než před deseti lety. Za posledních padesát let nastal u diváků velký vývoj. V roce 1912 vstoupil Bach na scénu divadla Châtelet, podal ruku Lavernovi, jenže v ruce držel vajíčko, které prasklo, a celé divadlo se válelo smíchem. Dnes už něco takového nezabere. Lidé jsou prostě náročnější.

OTÁZKA: Proč jste pocítil nutnost vrátit se na jeviště?

DE FUNÉS: Už jsem byl moc šťastný. Pořád jsem jen seděl v křesle, vzadu bylo napsáno moje jméno a kolem spousta lidí, kteří mi lichočili. Ve filmu jsem nedělal pokroky. Dokonce jsem už neměl „z čeho hrát“, pořád jsem vypadal stejně... A pak jsem se šel jednou večer podívat na Anouilovu hru Neprobouzejte se, paní, kde hrál François Périer. Tenkrát jsem dostal znovu chuť hrát divadlo. Divadlo je totiž hercův zkušební kámen, to znamená ustavičné hledání. Jsem si jist, že ve filmu G. Ouryho Dobrodružství rabína Jakoba budu tisíckrát lepší po tomto roce stráveném na jevišti. Napříště se každé dva roky přimutím hrát na divadle dvě nebo tři sta představení jedné hry, jako to dělával Bourvil...“

ZAJÍMAVOSTI ODEVŠAD

V Budapešti má velký úspěch scénická adaptace Cervantesova Dona Quijota. Autorem adaptace je známý dramatik László Gyurko. Premiéra byla v komorním divadle Husznötödik Színház.

Cenu Evening Standardu za uplynulý rok obdržel dramatik Wilson John Hair, dnes velmi populární divadelní osobnost. Cenu za herecký výkon obdržel L. Olivier za roli v O'Neillově hře Cesta dlouhého dne... Za ženský herecký výkon byla oceněna Rachel Robertsonová. Kromě ceny autorské, připadající dramatikovi, byla ještě udělena cena dramatu roku, tím se stali Skokani známého dramatika Toma Stopparda, jako nejlepší muzikál byl oceněn Aplaus a za nejlepší komedii byli označeni porotou Veteráni Ch. Wooda. Cenu, kterou obdržel W. J. Hair, dostali před ním např. J. Osborne, Arnold Wesker, R. Bolt, T. Stoppard či Ch. Wood. W. J. Hair má zatím za sebou tři divadelní hry.

Sergej Jurskij, herec Dramatického divadla z Leningradu, režíruje a současně hraje hlavní roli v Bulgakovově

hře Molière. Je to úspěšný debut dlouholetého herce divadla, jehož uměleckým šéfem je G. Tovstonogov.

Divadelní ústav v Bratislavě vydal na křídovém papíře krásně upravenou ročenku slovenských divadel za sezónu 1971/72. Najdeme tady nejen seznam všech premiér sezóny, seznam herců jednotlivých souborů, ale i jejich osobní anotace, fotografie z inscenací a dokonce zahraniční zájezdy divadel. Náklad knihy 2500 výtisků, odpovědný redaktor — dr. O. Nemlaha, ředitel bratislavského Divadelního ústavu...

Muzikálová móda stále ještě pokračuje. Inspirací pro film je přirozeně stále ještě ponejvíce divadlo. Letošní festival v Cannes otevřel film nazvaný *Godspel*, americká firma Universal v něm podává filmovou podobu známého scénického muzikálu-jazz-opery *Jesus Christ Superstar*, který je již dva roky nejúspěšnějším západním hudebním scénickým — a jak říkají mnozí: rouhačským — dílem. Vznikl v roce 1970 a napsali ho dva mladí Angličani: A. Lloyd Weber (22 let) a Tim Rice (26 let). Gramo-

fonová deska s tímto titulem byla zatím prodána více než v 5 miliónech exemplářích. Stejný počet byl prodán speciálních gramokazet. Režisérem filmu byl A. Jewison, kterého dobře známe z vynikajícího amerického pokrokového filmu *V žáru noci*.

V Moskvě se konal koncem května a začátkem června mezinárodní divadelnický kongres ITI. Za ČSSR se jednání zúčastnila oficiální delegace: ss. J. Švorcová, dr. E. Soukupová, V. Švorc a V. Vejražka. (Asi deset dní po návratu z Moskvy, tento vynikající realistický herec, ve svém bytě v Praze zemřel.)

V Praze vystupovala ve dnech 26. 6. až 1. 7. **opera z italské Boloně:** Teatro comunale di Bologna. Italští hosté uvedli Verdiho operu *Macbeth* a Donizettiho *Nápoj lásky*.

Pařížská Comedie Française se po několika měsících, kdy byla nucena hrát v parku Tuilerie ve stanu, pro neshody technických pracovníků se státními orgány, opět vrací do své staré budovy.

/AFU/

Na titulní stránce snímek z kroměřížské inscenace Hrubínovy *Křišřálové noci*

Amatérská scéna, ročník X (*Ochotnické divadlo, ročník XIX*), číslo 8, srpen 1973. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: 120 00 Praha 2, Vinohradská 2, telefon 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, 120 00 Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1973.

Teatr Powszechny v Lodži uvedl jako první v Polsku hru významného kubánského dramatika Eduarda Maneta, nazvanou Jeptišky. Jejimi hrdiny jsou tři zloději převlečení za řádové sestry. Děj se odehrává na Haiti v době revoluce nevolníků. Představení režíroval M. Pawlicki

V Dudkově inscenaci Vojnarky v Národním divadle hraje titulní roli Jana Hlaváčová, roli Hrušky Boh. Záhorský. Foto J. Svoboda